

**Makurre i ɔerewel i Pol nakə a
watsatay naha a
Koriŋte hay
aye
Məfələkwe**

Pol a pa məhay gər i ndo mədzal gər hay ka Yesu ma Koriŋte ahəl i mahəhele ŋgay masulo eye. Koriŋte na, wuzlahgəma nakə ka dala i Gəres zlele eye aye, zlele eye hərwi təv mələtse i kwalalaŋ i yam hay sulo. Beke hay mə dəma haladzay ada ndo i mətawak hay. Ndo haladzay məndze tay na, swa tsa.

Ahəl niye na, Koriŋte hay tə pay bəzay a kule kwa waray wəray.

Pol a tsəne labara tay (zəba 1.11 ta 7.11). Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Koriŋte, mədzal gər tay madzəda eye tə gər i bazlam hay wal wal.

Mə madədo 1 ka 4, Pol a tsik ka ndo məpe mədzal gər neheye ma Koriŋte aye ada ka ndo neheye a ɔatay ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste aye.

Ma madədo 5.1 ka 11.16, Pol a ɔatay naha ka gər i bazlam hay

Ka 11.17 ka 14.40, Pol faya ma tsikiye ka məndze mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 15 faya ma tsikiye na, Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ, ada pat mekeleŋ eye mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ dərma.

Andza ðerewel siye neheye Pol a watsa aye, nakay anañ eye a ndøv ta labara hay ada ta mætsike me a ndo hay (madædo 16).

Pol a tsikatay naha me a ndo neheye ma Koriñte aye

¹ Maa watsakum naha ðerewel nakay na, neñ Pol nakæ Mbælom a zla ga hærwi ada nâ tæra ndo i maslañ i Yesu Kæriste aye. A zla ga na, hærwi a yay a gær. Næmay ta malamar kway Sosten, næmaa tsikakum naha me. ² Næmaa watsakum naha a mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu Kæriste neheye ma gæma i Koriñte aye. Nækurom na, Mbælom kæ pala kurom, kæ pa kurom a hælai i Yesu Kæriste. A zalakum na, hærwi ada kâ tærum ndo ŋgay hay, andza a zalatay a ndo neheye tebiye mandza eye kwa ka waray ka waray faya ka ðuwulumeye me a Bøy Maduweñ kway Yesu Kæriste aye. Neñgeye na, Bøy Maduweñ kway tebiye.

³ Mbælom Bæba kway ta Bøy Maduweñ kway Yesu Kæriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vælakum zay.

Wu neheye lele Yesu a vælatay aye

⁴ Neñ faya na gay naha sisœ a Mbælom huya hærwi kurom, hærwi kæ pa fakuma ŋgama hærwi nakæ nækurom madzapa eye tæ Yesu Kæriste aye. ⁵ Ayaw dedek! Ahæl nakæ ka dzapum ta neñgeye na, Mbælom kæ vælakum wu neheye ŋgwalak eye hay tebiye. Andza niye, Mbælom kæ vælakum tsæved ka mæsære wu neheye dedek eye ada ka slum faya mæða ha wu neheye a ndo hay. ⁶ Andza niye hærwi ahæl nakæ næmaa ðakum ha bazlam i Yesu

Kəriste aye na, ka t̄mum t̄a d̄arev kurom b̄əŋb̄əŋ lele. ⁷ Hərwi niye wu neheye Mb̄əlom faya ma v̄əlateye a ndo ŋgay hay aye na, wuray kwa tsekwen̄ a k̄ətsakum bay, a n̄əkurom neheye faya ka h̄əbum pat nak̄ə B̄əy Maduwen̄ kway Yesu Kəriste ma maweye aye. ⁸ Mb̄əlom n̄əŋgeye, ma dzəniye kurom ta ḡədaŋ b̄əŋb̄əŋ hus ka m̄and̄əve eye, hərwi ada pat nak̄ə B̄əy Maduwen̄ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekwen̄ ma d̄ədiye kurom ha a sariya bay. ⁹ K̄a dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mb̄əlom eye ŋgway hərwi ada k̄a t̄arum n̄əkurom madzapa eye ta wawa ŋgay Yesu Kəriste B̄əy Maduwen̄ kway. Ada tad̄ə Mb̄əlom k̄ə tsik, k̄ə gwad̄ ma giye na, ma giye ta ded̄ek andza nak̄ə a tsik aye.

Ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər hay ka Yesu ma Korinje ta ŋḡəna

¹⁰ Malamar ga hay, n̄əŋ faya na gakumeye naha amboh ta ḡədaŋ i B̄əy Maduwen̄ kway Yesu Kəriste, bazlam kurom m̄a t̄əra na, n̄əte. K̄a ŋḡənum ha bo m̄ə walaŋ kurom bay. D̄ərev kurom m̄a t̄əra n̄əte ada m̄ədzal ḡər kurom m̄a t̄əra n̄əte d̄ərmak. ¹¹ Malamar ga hay, na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye m̄ə gay i K̄əlowe aye ta yaw ka t̄əv ga. Ti yaw t̄ə gwed̄əŋ na, m̄ək̄əde wuway andaya m̄ə walaŋ kurom haladzay. ¹² A seŋ m̄əgwad̄akum na, mey? A seŋ m̄əgwad̄akum na, kwa way m̄ə walaŋ kurom faya ma tsikiye wu mekelen̄ eye hay wal wal. Siye hay t̄ə gwad̄: «N̄əmay na, ndo m̄əpay b̄əzay a Pol.» Siye hay t̄ə gwad̄: «N̄əmay ndo m̄əpay b̄əzay a Apolos.» Siye hay t̄ə gwad̄: «N̄əmay na, ndo m̄əpay b̄əzay

a Piyer.» Ndo mekelej eye tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Kəriste.» ¹³ Tə tsik andza niye na, Kəriste maŋgəna eye wal wal daw? Ta dar ka mayako mazləmbada eye hərwi kurom na, neŋ Pol bay na gwad bədaw? Ta dzəhuḅ kurom ha a yam na, ta məzele ga bay na gwad bədaw?

¹⁴ Na gay sısce a Mbəlom hərwi na dzəhuḅ ndəray a yam kwa nəte mə walaŋ kurom bay. Ane tuk na, na dzəhuḅ a yam na, Kərispus ta Gayus dekdek tsa. ¹⁵ Andza niye ndəray mə walaŋ kurom ma sliye faya mətsike ta dzəhuḅ ha a yam ta məzele ga na, andaya bay. ¹⁶ Ayaw dedek ŋgway! Na dzəhuḅ Sitefanas a yam ta ndo i gay ŋgay hay dərma. Tadə ndo mekelej eye andaya na dzəhuḅ ha a yam na, na sər sa bay. ¹⁷ Kəriste kə sləra ga ahaya madzəhuḅe tay ha ndo hay a yam bay. A gwedeŋ: «Do datay ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay.» A gwedeŋ sa: «Kā tsik tə metsehe i ndo zezeŋ bay.» Tadə na tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ na, məməte ŋgay nakə a mət ka mayako mazləmbada eye na, ma təriye wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.

Gədaŋ tə metsehe i Mbəlom

¹⁸ Labara i məməte i Yesu nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye a təra ka ndo neheye faya ta dziye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay. Ane tuk na, nəkway neheye Mbəlom ma təmiye kway ha aye na, ka sərakwa bazlam niye na, gədaŋ i Mbəlom. ¹⁹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad:

«Na ta dziye ha metsehe i ndo neheye ta tsah aye.

Na ta kərahiye ndo neheye tə gwad nətēye ndaraw eye hay aye.* »

²⁰ Kə ge andza niye na, ndo i məndzibəra neheye tə gwad: «Ta tsah aye na, metsehe tay eye mənḡay tuk? Ndo neheye tə dzaḡgawa bazlam mapala eye i Yahuda hay aye na, wu tay neheye tə sər aye na, ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw? Ndo neheye tə sər mətəsike me haladzay aye na, məsəre mətəsike me tay ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw?» Mbəlom kə da ha, məsəre wu i ndo i məndzibəra hay na, wu nakə kəriye. Ma giye ḡgama bay.

²¹ Ndo i məndzibəra hay ta ḡgatay a wu nakə Mbəlom a ge tə metsehe ḡgay aye. Ane tuk na, ta sər na bay. Hərwi niye, nənḡeye na, faya ma giye məsler tə bazlam neheye faya nəmaa diye ha aye. Nətēye na, tə gwad: «Bazlam neheye na, wu kəriye. Ma giye ḡgama bay.» Ane tuk na, a yay a ḡar a Mbəlom mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka bazlam niye hay. ²² Yahuda hay, nətēye a satay mənḡatay a masuwayaḡ hərwi ada nakə ta səriye ha bazlam neheye na, dedek aye. ḡarek hay na, a satay məsəre Mbəlom tə metsehe tay eye wu tay. ²³ Ane tuk na, nəmay faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste. Nəmaa dawə ha, nəmaa gwadawa: «Kəriste na, ta dar na ka mayako mazləlmbada eye.» Yahuda hay tə tsəne na, ta təma bay, a ndalatay, ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tə gwad: «Bazlam niye na, bazlam nakə kəriye. Ma giye ḡgama bay.» ²⁴ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a zalatay, a təra tay ha ndo ḡgay hay, kwa

---

* **1:19** Ezay 29.14.

Yahuda hay, kwa ndo neheye Yahuda hay bay aye na, ta zəba faya andza wu kəriye təbey. Tə sər ha Yesu Kəriste na, neŋgeye gədaŋ i Mbəlom ada neŋgeye faya ma diye ha metsehe i Mbəlom. ²⁵ Tadə ndo hay ta dzala, ta gwad: «Wu nakə Mbəlom a ge aye, wu kəriye» na, ta sər ha wu nakə tə gwad: «Wu kəriye na, a ze metsehe tay dūh.» Tadə tə dzala ta gwad: «Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya bay» na, ta sər ha məsler ŋgay nakə tə gwad gədaŋ eye bay aye na, a ze gədaŋ tay dūh.

²⁶ Malamar ga hay, nəkurom neheye Mbəlom a zalakum aye na, nəkurom wu hay tey? Ka dərə i ndo i məndzibəra hay na, ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom haladzay bay. Ndo i gədaŋ andaya haladzay mə walaŋ kurom bay ada ndo neheye tə da a zləm aye andaya mə walaŋ kurom haladzay bay sa. ²⁷ Mbəlom a pala dūh na, ndo neheye ndo i məndzibəra hay tə gwad fataya ta tsah bay aye hərwi ada t̄a t̄era ndo ŋgay hay. A pala tay ha na, hərwi məpatay horoy a dərə a ndo neheye tə gwad ta tsah aye. Ada Mbəlom a pala ndo neheye ndo i məndzibəra hay tə gwad fataya nəteye bəle eye hay na, hərwi məpatay horoy a dərə a ndo i gədaŋ hay. ²⁸ Mbəlom a pala na, ndo kəriye hay tsa, ta zəba fataya andza wu kəriye madəva zləm tay andaya bay. A ge andza niye na, hərwi ada mədze tay ha ndo neheye lele tə da a zləm aye. ²⁹ Mbəlom a pala slala i ndo neheye andza niye na, hərwi ada ndəray m̄a dəslay ha gər a bo kame ŋgay bay. ³⁰ Maa dzapa kway ha tə Yesu Kəriste na, Mbəlom nəte ŋwen. Hərwi niye Mbəlom a dəkway ha metsehe ŋgay tə həlay

i Yesu. Andza mægweđe na, Mbəlom a təra kway ha ndo ɲgwalak eye hay na, tə həlay i Yesu Kəriste. Ada a təmakway ahaya abəra mə mezeleme na, tə həlay i Yesu Kəriste ada ka tərakwa ndo ɲgay hay. ³¹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə a say mäge zlapay aye na, mâ ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweɲ a ge aye.†»

2

Pol a da ha Yesu Kəriste

¹ Malamar ga hay, neɲ eye ahəl niye na ye naha a gay kurom mədakum ha wu i Mbəlom nakə maɲgaha eye na, na tsik bazlam neheye a da me aye bay ada na tsik wuray tə metsehe i ndo hay bay. ² Ahəl nakə na ye naha a gay kurom zuk bay aye na, na gwad: «Na ye naha na tsikiye na, ka Yesu Kəriste dekdek. Na tsikiye wuray mekeleɲ eye bay. Na tsikiye wene wene eye na, ka məməte ɲgay nakə tə dar na ka mayako mazləmbada eye.» ³ Ahəl nakə neɲ ka təv kurom aye na, gədaɲ ga andaya bay, zluwer a geɲ ada na dzədzar haladzay. ⁴ Ahəl nakə na dakum ha bazlam i Mbəlom aye na, na tsikakum tə metsehe i ndo neheye tə gwad ta tsah aye hərwi məvakum gər bay. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom a dakum ha ta gədaɲ i Mbəlom bazlam ga nakə na tsikakum aye na, dedek. ⁵ Hərwi niye, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu Kəriste na, hərwi ka ɲgatumay a gədaɲ i Mbəlom bəna, a metsehe i ndo hay bay.

⁶ Ndo neheye ta sara ka tsəved i Mbəlom aye na, nəmaa tətikatay metsehe i Mbəlom. Ane tuk na,

---

† 1:31 Zəba ma Zeremi 9.22-23.

metsehe i ndo i mändzibəra hay bay ada metsehe i bəy tay neheye faya ta ləviye mändzibəra aye bay. Nəteye na ta dziye. ⁷ Sadzək bay, metsehe nakə na dākum ha aye na, metsehe i Mbəlom. Ahəl niye na, maŋgaha eye, ndo hay tə sər bay. Ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye na, 6a kə ləva ha bo hərwi mətəme kway ha hərwi ada kâ yakwa a təv mändze ŋgay nakə ta dəslay ha gər aye. ⁸ Metsehe niye na, ndəray kwa nəte mə walaŋ i ndo neheye tə ləva mändzibəra aye ta sər metsehe niye bay. Tadə ta sər na, ta dariye Bəy Maduweŋ kway ka mayako mazləmbada eye bay. Neŋgeye na, məzla6 ŋgay a ze kwa mey tebiye. ⁹ Wu niye Mbəlom a ge na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na*, a ze wu neheye ndo hay ta ŋgatay bay aye tebiye ada nakə ta tsəne bay kwa wu nakə ta dzala faya bay aye.»

¹⁰ Mbəlom a dā ha metsehe niye na, a nəmay ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay. Məsəfəre na, a sər wu hay tebiye. Kwa wu nakə Mbəlom a dzala mə gər ŋgay aye na, a sər. ¹¹ Maa sər mədzal gər i ndo mekelen eye na, way? Ndo məsəre na andaya bay. Maa sər na, məsəfəre ŋgay eye ŋgway. I Mbəlom na, andza niye dərmak. Maa sər mədzal gər i Mbəlom na, Məsəfəre ŋgay eye ŋgway, ndo mekelen eye a sər bay. ¹² Məsəfəre nakə Mbəlom a vəlakway a nəkway aye na, a yaw abəra ma

---

* **2:9** Ezay 64.3.

ndo i mändzibəra hay bay. Məsəfəre na, i Mbəlom eye ŋgway. Mbəlom a vəlakway na, hərwi ada kâ sərakwa wu neheye a vəlakway ta ŋgwalak ŋgay aye tebiye. ¹³ Nəmay, nəmaa tsikawa wu neheye na, nəmaa tsikawa tə metsehe i ndo zezən bay. Bazlam may hay ti yaw na, ma Məsəfəre. Andza niye, nəmaa dəwa ha na, wu neheye a tsik ka Məsəfəre aye a ndo neheye Məsəfəre niye andaya mə dərev tay aye.

¹⁴ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dərev ŋgay bay aye na, ma sliye faya matəme dedek neheye Məsəfəre faya ma datay ha a ndo hay aye bay. A tsəne bay, a dzala mə gər ŋgay na, wu kəriye hay, neheye ma giye ŋgama bay aye, bəna tadə ndoweye Məsəfəre andaya mə dərev ŋgay bay na, ma sliye faya mətsəne bay. ¹⁵ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom mə dərev ŋgay aye na, a sər tay ha ka bo abəra wu hay tebiye. Tadə ŋgwalak eye hay kwa ŋgwalak eye bay na, a sər. Ane tuk na, ndo hay na, ta sliye faya məsəray naha ka wu nakə ma dzaliye aye bay. ¹⁶ Niye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way? Maa dəy ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?†»

Ane tuk na, nəmay neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev may aye na, nəmaa dzalawa gər na, andza i Yesu Kəriste nakə ma dzaliye dərmak.

3

Ndo mədzal gər hay na, i Yesu

---

† **2:16** Ezay 40.13.

¹ Malamar ga hay ahəl nakə neŋ tə nəkurom aye na, na tsikawakum wu andza nakə na tsikateye a ndo neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev tay aye bay. Na tsikawakum na, andza a ndo i mändzibəra hay hərwi nəkurom ka tsəved i Yesu Kəriste na, andza wawa ndəriz hay. ² Na tətikakum wu neheye a wur bo bay aye bəna, na tətikakum wu neheye a wur bo aye bay. Nəkurom ka tərūm na, andza wawa ndəriz neheye ta vələteye wah dəkdək, ta sliye faya mənde dəf zuk bay aye. ³ Hərwi nəkurom na, huya andza ndo neheye faya ta dzaliye ka wu i mändzibəra aye. Nəkurom faya ka gumeye sələk ka ndo mekeleŋ eye hay. Nəkurom faya ka gumeye məkədə wuway mə walaŋ kurom. Kə ge faya ka gumeye andza niye na, nəkurom ndo i mändzibəra hay mba huya bədaw? Ta dedək nəkurom na, andza nəteye. ⁴ Siye hay tə gwad tə peŋ bəzay na, a neŋ Pol, siye hay tə gwad tə pay bəzay na, a Apolos. Kə ge faya ka tsikumeye andza niye na, nəkurom ka tərūm andza ndo i mändzibəra hay!

⁵ Apolos na, way? Ada neŋ na, way tey? Nəmay na, ndo i məsler i Mbəlom tsa. A slər naha may ka təv kurom hərwi mədakum ha bazlam ŋgay hərwi ada kâ dzalum ha ka Kəriste. Kwa way ma giye na, məsler nakə Mbəlom a dəy ha mäge aye. ⁶ Neŋ na, na zəv. Apolos neŋgeye a mbəday yam. Ane tuk na, ndo mägəle ha na, bo i Mbəlom eye ŋgway. ⁷ Andza niye, ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, nəteye salamay tə sla wuray bay. Mbəlom nəte ŋgweŋ neŋgeye a sla mäge wu, hərwi neŋgeye a sla faya mägəle ha wu. ⁸ Ndo

nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəɗay yam aye na, wuray ka ɲgəna tay ha ka bo abəra bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəliye kwa a way merəbe ɲgay andza nakə ma hutiyeye aye. ⁹ Neɲ ta Apolos na, nəmay madzapa eye nəte ma məsler i Mbəlom.

Nəkurom na, ka tərūm andza guvah i Mbəlom. Nəkurom andza gay i Mbəlom dərmak. ¹⁰ Mbəlom kə vəleɲ tsəved ta ɲgwalak ɲgay hərwi madazlay a məsler ɲgay tə nəkurom. Neɲ na təra andza ndo nakə a sər madəzle gay, a sər məsler ɲgay lele aye. Ahəl nakə na dazlay a məge məsler i Mbəlom mə gay kurom aye na, na pa naha mədok aye andza nakə Mbəlom a vəleɲ faya tsəved nā ge aye. Anəke ndo siye ha faya ta dəzliye faya. Kwa way mā ge metsehe, mā dəzl faya gay na, lele. ¹¹ Mədok i gay niye na, Yesu Kəriste. Mbəlom a pa na andza mədok. Ndəray ma sliye faya məpe naha mədok mekeleɲ eye sa bay. ¹² Ka mədok niye na, ndo siye hay ta dəzliye faya gay ta gura, siye hay ta dəzliye ta bəre, ndo siye hay ta dəzliye tə kwar neheye tsakala eye haladzay aye. Ndo siye hay na, ta dəzliye faya ta mayako, siye hay ta guzer ada siye hay ta dəzliye ta gwavəkw. ¹³ Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya ɲgay a ndo hay aye na, kwa way məsler ɲgay ma bəziye parakka lele hərwi pat eye niye na, ako ma bəziye ha məsler kwa i way. Kwa way ma ɲgateye a məsler ɲgay, kwa lele kwa lele bay, ma ɲgateye. ¹⁴ Gay i ndo nakə a dəzl aye, ako ka təma na bay na, ma hutiyeye merəbe ɲgay. ¹⁵ Ane tuk na, ndo nakə ako ka təma na gay nakə a dəzl aye na, ma hutiyeye merəbe ɲgay bay. Mbəlom ma təmiye ha. Ane tuk na, neɲgeye ma təmiye andza

ndo nakə a təmaw abəra ma ako i gay aye.

¹⁶ Nəkurom tebiye na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ada Məsəfəre ŋgay mandza eye mə nəkurom na, ka sərūm təbədew? ¹⁷ Tadə ndoweye kə nas ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, Mbəlom ma kədiye na ndoweye dərma hərwi gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, tsədanŋa. Gay eye niye Mbəlom mandza eye mə dəma aye na, nəkurom.

¹⁸ Ndəray m̄a vay gər a bo ŋgay bay. Tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dzala neŋgeye a tsah andza ndo i məndzibəra hay na, m̄a gər ha. M̄a təra ka dərə i ndo hay dūh na, andza a tsah bay tebiye. Kə ge andza niye na, ma hutie metsehe lele eye. ¹⁹ Na tsik andza niye na, hərwi wu neheye ndo i məndzibəra hay tə dzala, tə gwad nəteye ta tsah aye na, ka dərə i Mbəlom na, wu kəriye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Mbəlom ma gəsiye tay ha ndo i metsehe hay ma balay i wewer tay nakə tə ŋga ka bo aye.*» ²⁰ Ma təv mekeleŋ eye tə gwad sa: «Bəy Maduweŋ a sər mədza gər i ndo i metsehe hay. A sər ha nəteye na, wu kəriye.†» ²¹ Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye, ndəray m̄a zlapa tə wu nakə ndo mekeleŋ eye a ge aye bay. Sərūm ha na, wu hay tebiye na, i kurom dūh. ²² Neŋ Pol, Apolos ada Piyer, nəmay na, i kurom hay tebiye. Kwa məndzibəra, sifa, məməte i kurom tebiye. Wu neheye anəke ta wu neheye kame aye na, i kurom tebiye dərma. ²³ Nəkurom na, ndo i Yesu Kəriste hay ada Kəriste, neŋgeye i Mbəlom.

* **3:19** Zob 5.13. † **3:20** Dəmes hay 94.11.

4

Ndo i maslanj i Kəriste hay

¹ Sərum ha, nəmay na, ndo mäge məsler i Yesu Kəriste hay. Mbəlom a vəl wu ɲgay neheye maŋgaha eye ahəl niye na, a nəmay hərwi ada nəmaâ dətay ha a ndo hay. ² Ndo nakə ndo i gay ɲgay a gəray ha wu ɲgay hay, wu kurre a say ka neŋgeye mâ təra na, ndo i dedek. ³ Neŋ na, tadə faya ka ɲgəlumeneye bəzay ka wu na, kwa tsekweŋ wuray a geŋ mə bo haladzay bay. Kwa tadə siye i ndo hay faya ta ɲgəleŋeye bəzay neŋ ndo i dedek tsukudu neŋ ndo i dedek bədaw na, niye na, wuray a geŋ mə bo bay dərma. Kwa neŋ eye na geye sariya a gər bay. ⁴ Neŋ na, na sər wuray nakə mə neŋ na may ha mənese a gər ga aye bay. Ane tuk na, andza məgwedə mənese andaya fagaya təbey aye bay. Mata ge sariya i gər ga na, Mbəlom bəna ndo hay bay. ⁵ Hərwi niye həlay eye kə ndislew zuk bay na, kâ gum sariya ka siye i ndo bay. Pat nakə Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye na, ma bəziye ha wu neheye anəke ma ləvonj aye parakka mə dzaydzay. Wu nakə ndo hay tə dzala mə gər tay aye na, ma bəziye dərma. Pat eye niye na, Mbəlom ma zambadəye kwa a way hərwi məsler nakə a ge aye. Tadə a ge haladzay na, Mbəlom ma zambadəye haladzay. Tadə a ge tsekweŋ na, Mbəlom ma zambadəye tsekweŋ.

⁶ Malamar ga hay, na dəkum ha wu neheye ka neŋ ta Apolos aye na, hərwi madzəne kurom hərwi ada kâ tətikum wu nakə mə dəma aye. A seŋ na, pumay bəzay a bazlam i Mbəlom lele. Andza niye, kâ gum zlapay ta ndo siye hay bay ada kâ kəsum

tay ha ndo siye hay bay. ⁷ Nəkar nakə ka dzala mə gər yak, ka ze siye i ndo hay aye na, nəkar way? Maa vəlaka wu hay tebiye na, Mbəlom bədaw? Tadə maa vəlaka Mbəlom na, ka giye ha zlapay andza ka huta wu niye hay ta gədan yak na, hərwi mey?

⁸ A'əhəŋ! Nəkurom na, ka hutum wu hay tebiye ba! Ka tərūm ndo neheye zlele eye tsiy ka tsəved i Mbəlom aye na gwad! Ka gwadum nəkurom na, bəy hay. Nəmay na, bəy eye hay təbey. Tadə nəkurom bəy eye hay ka dərə i Mbəlom ta dedek na, hafe lele hərwi ada nəmay ndo i maslan i Kəriste hay nəmaa sliye faya matəre bəy hay dərma. ⁹ Nəmay na, ndo i maslan i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a ge fagaya ka dərə ga na, andza nəmay ma dəba i siye i ndo hay duk ma təv nakə lele bay aye. Nəmay na, ndo neheye tə gəs tay ha tə gatay sariya, ta diye tay hay mata kəde tay ha kame i ndo hay aye. Na tsik andza niye na, hərwi nəmay ka dərə i ndo i məndzibəra hay ada kwa ka dərə i gawla i Mbəlom hay tebiye na, andza ndo mäge dəretsətseh hay hərwi ada ndo i məndzibəra ada kwa gawla i Mbəlom hay t̄a zəba famaya andza wu mäge həbad. ¹⁰ Andza niye nəmay na, andza ndo i matərakahaŋ hay. Nəkurom ka dzalum na, ka tsahum hərwi nəkurom madzapa eye tə Kəriste. Ndo hay tə dzala na, nəmay bəle eye hay, ane tuk na, nəkurom ka gwadum nəkurom gədan eye hay. Nəmay na, ndo hay tə kəts may, nəkurom na, faya ta rəhakumeye ha gər. ¹¹ Hus anəke bəgom, may a wur famaya, yam a gamay dərma. Peteked may manasa eye hay. Faya ta gameye dəretsətseh haladzay, gay may andaya məhəne mə dəma bay,

nəmaa təra ndo madzədzə eye hay. ¹² Nəmaa ge məsler ta gədaŋ may hərwi məhute wu mənday.* Ndo hay faya ta tsadəməye na, nəmaa dūwulay me a Mbəlom hərwi ada mâ pa fataya ŋgama. Ahəl nakə ndo hay faya ta gameye dəretsətseh aye na, nəmaa ndza tete, nəmaa matay ha a dəma bay. ¹³ Ndo hay faya ta tsikiye famaya wu lele bay eye na, nəmaa tsikatay bazlam ləfedede eye dūh. Ndo hay tə dzala nəmay ka dəre i ndo i məndzibəra hay na, andza kwasukwalay kəriye. Hus bəgom tə dzala na, nəmay nəmaa təra andza wu neheye ndəluḅ eye ndo hay ta fadiye, ta kutsiye ha a pesl aye.

Pol a tsikatay me a wawa ŋgay hay

¹⁴ Wu nakə na watsa kanaŋ aye na, na watsakum hərwi məpakum horoy a dəre ka wu nakə ka gumeye bay. Na watsa andza nakay na, hərwi nəkurom wawa ga neheye na wudə kurom haladzay aye. A seŋ mədəkum ha metsehe. ¹⁵ Kwa tadə ndo hay wal wal haladzay ta dəkum ha məpay bəzay a Yesu Kəriste bəbay na, bəba kurom hay haladzay bay. Bəba kurom na, nəte. Neŋ na təra bəba kurom na, hərwi maa dəkum ha Labara Ŋgwalak eye na, neŋ ada nəkurom ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste. ¹⁶ Bəba kurom na, neŋ sa, faya na gakumeye amboh, tərūm andza neŋ. ¹⁷ A seŋ na, gum andza niye. Hərwi niye na sləriye naha Timote ka təv kurom hərwi ada mâ ye naha mâ makum ahaya a gər mede ga ka tsəved i Yesu Kəriste. Wu nakə ma diye naha ma tətikakumeye na, wu nakə na tətikawatay a ndo hay kwa ka

---

* **4:12** Məsler hay 18.3.

waray aye. Tsənum! Timote na, neŋgeye wawa ga, na wuda na haladzay. Ada neŋgeye na, ma giye məsler i Bəy Maduweŋ Yesu ta tsəved eye lele.

¹⁸ Na sər ha, siye i ndo hay ta zəba faya na ye naha ka təv kurom zuk bay na, tə dzala na, na diye naha sa bay, hərwi niye faya ta dəslay gər a bo tay.

¹⁹ Ane tuk na, tadə Bəy Maduweŋ kway kə vələŋ tsəved na, na diye naha bəse. Na ndisl naha na, na səriye ha ndo neheye faya ta giye zlapay aye na, na zəbiye fataya təday. Na səriye ha ta tsikawa na, bazlam kəriye tsa tsukudu ta huta gədan i Mbəlom daw?

²⁰ Na tsik andza niye na, hərwi mələve i Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye. A sər bo na, ma gədan bəna mə bazlam hay kəriye dekdek tsa bay.

²¹ A sakum na, wuye mey? Ahəl nakə aza na diye naha aye na, a sakum nā zla naha mandalaḅa ka həlay hərwi makəte kurom ha daw? Kəgəbay ka mbəḅumeye ha dərev kurom ada neŋ na diye naha tə bazlam ləfedede eye hərwi məḅakum ha na, na wuda kurom daw?

5

Wu nakə a ge horoy mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye

¹ Na tsənawa wu hay ka nəkurom. Ndo hay tə gwad na, faya ka gumeye wu nakə lele bay aye. Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, faya ta giye slala i wu niye bay. Tə gwedeŋ na, ndo ta həna ta ŋwas i bəba ŋgay.* ² Ada ka dəsłumay ha gər a bo duh na, kəkay? Tuwum duh hərwi mənese kurom. Ndo nakə faya ma giye andza niye

* **5:1** Levitik 18.8; Bazlam mapala eye masulo eye 23.1.

ka gərum ha na, kəkay? ³ Neñ na, na ge na sariya eye tsiy andza nəkway ka bo dziye. Neñ mə walañ kurom bay, ane tuk na, dərev ga mandza eye tə nəkurom. ⁴ Na ge sariya nakay ta gədañ i Bəy Maduweñ kway Yesu. Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, hayum gər ada dərev ga ma ndziye tə nəkurom. Gədañ i Bəy Maduweñ kway Yesu ma ndziye tə nəkurom dərmak. ⁵ Ahəl nakə ka hayum gər aye vəlumay ha ndo niye a həlay i Fakalaw hərwi ada Fakalaw mâ nas ha slo i bo ñgay. Mâ nas ha slo i bo ñgay na, hərwi ada Mbəlom mâ təma ha pat nakə Bəy Maduweñ kway Yesu ma maweye.

⁶ Ka dəsłumay ha gər a bo na, hərwi mey? Mədəslay ha gər a bo na, lele bay. «Gəde tsekweñ a kwasa ha wu tebiye» na, ka sərüm təbədəw? Andza niye mezeleme tsekweñ na, ma nasiye wu na, ka sərüm təbədəw? ⁷ Zlum na mezeleme niye andza gəde abəra mə walañ kurom hərwi ada kâ tərüm tsədəñña andza wu nakə gəde faya bay aye. Na sər ha ta dedek, Mbəlom ka təra kurom ha tsədəñña hərwi kə kəd təbañ hərwi ada kâ hatsakwa magurlom i Pak ta neñgeye. Təbañ eye niye na, Yesu Kəriste nakə a mət hərwi kway aye.† ⁸ Hatsakwa magurlom lele. Ane tuk na, hatsakwa magurlom tə makwala wedeye, gəde mâ ge mə dəma bay. Tərakwa ndo neheye tsədəñña eye. Pakway bəzay a tsəved i Mbəlom tə dərev kway peteh‡. Gərakwa ha mäge wu neheye lele bay tebiye. Wu niye hay na, andza gəde niye.

⁹ Mə dərəwel ga nakə na watsakum naha ahəl

---

† 5:7 Madayaw abəra ma Ezipt 13.7; 12.21. ‡ 5:8 Madayaw abəra ma Ezipt 12.15-20; Bazlam mapala eye masulo eye 16.3.

niye na, na gwadakum: «Kâ ndzum dziye ta ndo neheye faya ta giye madama aye bay.» ¹⁰ Na tsik andza niye na, ka ndo i mändzibëra hay bay. Hërwi ndo mäge madama hay, ndo i bor hay, məkäl hay ada ndo mäge kule hay, näteye ndo i mändzibëra hay. Məṅgədatay hërwi mädzepe ta näteye bay na, häbe ka deyumeye abëra ma mändzibëra. ¹¹ A'ay! Wu nakə na watsa aye na, na watsa düh na, ka ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste. Tadə ndoweye kə gwad nəṅgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ada faya ma giye madama, faya ma giye bor ka wu i ndo, faya ma giye kule, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka ndo hay, faya ma kwayiye ta guzom, faya ma kəliye wu hay na, kâ ndzum ka təv manəte aye ta nəṅgeye bay. A həlay nakə nəkurom mandza eye ka mändzibëra mba aye na, tsəved andaya ka ṅgənumeye ta näteye aye bay.

¹² Mata ge sariya i ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, nəṅ tədew? Nəkurom dərmaṅ na, ka gumateye sariya na, a ndo neheye ka hayawum gər dziye. ¹³ Mata ge sariya a ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, Mbəlom. Gum andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Həharum na ndo nakə faya ma giye wu nakə lele bay aye abëra mə walaṅ kurom.Š»

6

Ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay ta wuda ka bo bay

Š 5:13 Bazlam mapala eye masulo eye 17.7.

¹ Tadə faya ka tərume ye mə walaŋ kurom na, ka yawum ka təv i ndo mäge sariya neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ka gum andza niye hərwi mey? Mata ŋgənakum ha sariya dūh na, ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu. ² Mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, ka sərūm təbədew? Kə ge dūh mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye nəkurom tuk na, ada ka sərūm mäge sariya i wu neheye tsekweŋ tsekweŋ aye bay na, kəkay? ³ Mata gatay sariya kwa a gawla i Mbəlom hay nəkway na, ka sərūm təbədew? Kə ge andza niye na, ka ŋgənakweye ha sariya a bo ka məndzibəra bəna kemey? ⁴ Tadə ka tərūm mə walaŋ kurom na, ka diyumeye ha ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, kəkay? Nəteye na, wuray kə dzapa kurom ha kwa tsekweŋ bay. Ane tuk na, a sakum t̄a ŋgənakum ha sariya na, ma kəkay? ⁵ Horoy a gakum təbədew? Ndo nakə a tsah ma tsikakumeye me a zləm aye na, andaya mə walaŋ kurom ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay təbədew? ⁶ Ndo məpay bəzay a Yesu ma wudiye ka malamar nakə faya ma pay bəzay a Yesu andza neŋgeye na, lele bay. Ada kwa ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ka wudawum.

⁷ Ka wudumeye ka bo mə walaŋ kurom na, lele bay. Ka wudum ka bo mə walaŋ kurom na, ka dədəm abəra ka tsəved i Mbəlom. Ka sakumay naha a ndo neheye faya ta gakumeye mənese aye. Tadə ta kələkum na wu kurom na, gəsūm dərəv, k̄a wudum fataya bay. ⁸ Ane tuk na, ka gəsūm dərəv bay, faya ka gumateye wu lele bay eye a siye ndo hay dūh. Faya ka kələmeye wu i ndo hay, kwa

nəteye malamar kurom hay ka tsəved i Mbəlom bəbay na, faya ka kəlumeye tay ha. ⁹ Ndo neheye faya ta giye lele bay eye ta diye a Bəy i Mbəlom bay na, ka sərūm təbədew? Kā vumay gər a bo kurom bay. Sərūm ha na, ndo neheye faya ta giye madama, ta giye kule, faya ta həniye ta ŋgwas i ndo hay ada ndo neheye tə zla hasləka ta təra ha andza ŋgwas eye, ¹⁰ ndo makəle wu i ndo hay, ndo məge dərə ka wu i ndo, ndo məkway eye hay, ndo mətsadətay a ndo hay, ndo mabuwe siye i ndo hay ta gədaŋ, slala i ndo neheye tebiye na, ta diye a Bəy i Mbəlom bay. ¹¹ Ahəl niye na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom tə gawa wu neheye lele bay aye. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom nakə faya ka dəsłakweye ha gər aye kə pəsakum ha mezeleme kurom ada kə bara kurom. Kə pala kurom hərwi ada kə tərūm ndo i Mbəlom hay. Ka təra kurom hay tsədaŋŋa kame i Mbəlom. A ge andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Bo na, hərwi mazambaɗay a Mbəlom

¹² Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka məge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu tebiye lele hərwi kurom bay. «Tsəved andaya ka məge wu hay tebiye.» Ane tuk na, a seŋ matəre beke i wu bay. ¹³ Ka gwaɗum sa: «Mbəlom a ge wu mənday na, hərwi huɗ, a ge huɗ hərwi wu mənday dərmaɗ.» Ayaw dedek, ane tuk na, Mbəlom ma dziye tay ha sulo tay eye tebiye. Mbəlom a lambaɗ bo na, hərwi məge ha madama bay. A lambaɗ na, hərwi ada kə dəsłakway ha gər a Bəy Maduweŋ kway ɗuh, hərwi neŋgeye faya

ma tsəpiye bo kway. ¹⁴ Mbəlom kə lətse ahaya Bəy Maduweŋ kway Yesu abəra ma mədahaŋ. Mā lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ ta gədaŋ ŋgay dərma. Ka lətsakweye abəra ma mədahaŋ tə slo i bo kway tebiye. ¹⁵ Nəkurom siye i bo i Yesu Kəriste na, ka sərūm təbədew? Na sliye faya mabuwe siye i bo i Yesu məvəlay ha a ŋgwas məge madama dāw? A'ay, ma giye bo andza niye bay! ¹⁶ Ka sərūm bədaw? Ndowe ye kə vəlay ha bo ŋgay a ŋgwas məge madama na, nəteye sulo ta təra bo nəte. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Ndo hay sulo na, ta təriye bo nəte.*» ¹⁷ Ane tuk na, ndo nakə kə vəlay ha bo ŋgay a Bəy Maduweŋ Yesu aye na, neŋgeye ta Bəy Maduweŋ, dərev tay nəte.

¹⁸ Hərwi niye, kâ gum madama bay. Siye i wu neheye ndo hay faya ta giye na, bo tay madzapa eye tə wu niye hay bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye madama aye na, a gay wu nakə lele bay aye a bo ŋgay. ¹⁹ Bo kurom na, gay i mədəslay ha gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, ka sərūm bədaw? Mbəlom a vəkum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ada ma ndziye mə dərev kurom. Maa ləvay gər a bo kurom hay na, bo kurom eye bay. Maa ləvay gər na, Mbəlom. ²⁰ Mbəlom a mbəda kurom ahaya tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Hərwi niye dəslumay ha gər a Mbəlom tə bo kurom.

7

Bazlam i məzle bo

---

* **6:16** Madazlay i wu hay 2.24.

¹ Anəke na, na mbəɖakumeye naha ka bazlam kurom nakə ka watsumenjew a ɖerewel aye. Ayaw! Taɖə hasləka kə zla ŋgwas bay na, kə ge lele. ² Ane tuk na, lele eye na, hasləka mâ zla ŋgwas ada ŋgwas mâ ye a zal hərwi ada tâ ge madama bay. ³ Hasləka mâ kərah məhəne ta ŋgwas ŋgay bay, ŋgwas ɖərmak mâ kərah məhəne tə zal ŋgay bay. ⁴ Bo i ŋgwas na, i ŋgay eye ŋgway bay. Bo ŋgay na, i zal ŋgay ɖərmak. Bo i hasləka bəbay na, i ŋgay eye ŋgway bay. Bo ŋgay na, i ŋgwas ŋgay ɖərmak. ⁵ Andza niye, hasləka ta ŋgwas ŋgay na, tâ kərah ha a bo məhəne bay. Taɖə aɣəna nəteye salamay ta gwad ayaw na, ta sliye faya məhəne bay məndze tsekwen tsa hərwi maɖuwulay me a Mbəlom. Kâ ndzum wal wal məndze haladzay bay, Fakalaw ma ta vakumeye gər hərwi nakə ka gumay metsehe a bo kurom bay aye.

⁶ Wu nakə na tsikakum ka məzle bo aye na, na tsikakum na, gum tə kutoŋ bay. Taɖə ka gum andza nakay na, ka gum mənese bay. ⁷ Taɖə neŋ na, na gwadiye ŋgama ndo hay tebiye tâ ndza andza neŋ ze ŋgwas. Ane tuk na, ta dedek ma giye lele bay hərwi Mbəlom a vəl ŋgwalak kwa a way andza nakə a say mäge aye. Ndo siye hay a vəlatay gədaŋ məpay bəzay ta ŋgwas. Ndo mekeleŋ eye hay tə sər məndze ze ŋgwas ta gədaŋ i Mbəlom.

⁸ Anəke, neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom madakway i ŋgwas ta nəkurom neheye ka zlum ŋgwas zuk bay aye. Neŋ faya na gwadəkumeye: Lele na, ndzum andza neŋ. Kâ zlum ŋgwas bay, nəkurom ŋgwas hay bəbay kâ yum a zal bay. ⁹ Ane tuk na, kə ge ka mbumeye faya məndze tətə bay na, hasləka mâ zla ŋgwas, ŋgwas mâ ye a zal. Ŋgama

hasləka m̄a zla ŋgwas, ŋgwas dərmaḱ m̄a zla zal tə bəmalə nakə bor i bo ma gəsiye kurom aye.

¹⁰ Anəke faya na tsikateye a ndo neheye nətəye ta ŋgwas tay hay aye, kəgəbay nətəye tə zal tay hay aye. Maa tsik bazlam nakay na, neŋ mahəgeye bay. Maa tsik na, Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. A gwad: Ŋgwas m̄a gər ha zal ŋgay bay. ¹¹ Kə ge ŋgwas eye kə gər ha zal ŋgay na, m̄a zla zal mekeləŋ eye bay. Tadə kə ge a say zal sa na, m̄a ma ta dəba ka təv i zal kurre eye t̄a ma ka bo. Hasləka dərmaḱ m̄a həhar na ŋgwas ŋgay bay.

¹² Anəke na tsikateye naha a ndo mekeləŋ eye hay nakə aḡəna ŋgwas kə dzala ha ka Yesu bay nətəye mandza eye aye. Maa tsik na, neŋ bəna Bəy Maduweŋ Yesu bay. Faya na tsikiye: Tadə ndoweye ŋgwas ŋgay kə dzala ha ka Yesu zuk bay na, tadə ka təma məndze tə neŋgeye na, m̄a həhar na bay. ¹³ Hərwi ŋgwas nakə kə dzala ha ka Yesu aye na, andza niye dərmaḱ. Tadə zal ŋgay kə dzala ha ka Yesu bay ada tadə a say məndze ta ŋgwas ŋgay na, ŋgwas m̄a kərah məndze mə gay ŋgay bay. ¹⁴ Na tsik andza niye na, hərwi zal ŋgay nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, neŋgeye i Mbəlom hərwi ŋgwas nakə a dzala ha ka Yesu aye. Hərwi ŋgwas nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, andza niye dərmaḱ. Kə ge zal mapa gər eye ka Yesu na, ŋgwas ŋgay na, i Mbəlom dərmaḱ. Tadə kə ge andza niye bay na, wawa tay ta təriye andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, wawa tay hay nətəye ta təra andza niye bay, Mbəlom kə pa tay hay a walaŋ i ndo ŋgay hay.

¹⁵ Kə ge ndoweye kə dzala ha ka Yesu bay, tadə a

say mægər ha ndo neŋged na, m̄a ye. Tadə kə gər ha, ki ye ŋgway na, hasləka kəgəbay ŋgwas, m̄a dzala wuray bay. Hərwi ŋgay na, mənese andaya bay. A yay a gər a Mbəlom hərwi ada k̄a ndzum zay. ¹⁶ A nəkar ŋgwas mapa gər eye ka Yesu, tadə Mbəlom ma təmiye ha zal yak hərwi yak na, ka sər daw? A nəkar zal mapa gər eye ka Yesu, tadə Mbəlom ma təmiye ha ŋgwas yak hərwi yak na, ka sər daw? Ka sər bay tebiye.

Ndzum andza nakə Mbəlom a zalakum aye

¹⁷ Ane tuk na, kwa way m̄a pay bəzay a tsəved nakə Bəy Maduweŋ a vəlay aye ada m̄a ndza andza nakə ahəl niye a zalayaw hərwi ada m̄a pay bəzay aye. Wu nakay na tsikakum aye na, wu nakə neŋ faya na tətikateye a ndo hay ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

¹⁸ Tadə Mbəlom a zalaka nəkar madəsa bo eye na, ndza madəsa bo eye. Kə ge tadə Mbəlom a zalaka nəkar madəsa bo eye bay na, k̄a gwad «Na dəsiye bo» bay. ¹⁹ Agəna nəkar madəsa bo eye, kəgəbay agəna nəkar madəsa bo eye bay na, kame i Mbəlom na, nəte. Wu nakə ma giye ŋgama mə dəma aye na, andaya bay. Wu nakə ma dzəniye kame i Mbəlom aye na, marəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. ²⁰ Kwa nəkar kəkay, kəkay na, Mbəlom a zalaka ka məndze andza niye.

²¹ Agəna Mbəlom a zalaka ahəl niye nəkar beke eye na, m̄a dzəma kar bay. Ane tuk na, tadə ka hutie tsəved matəre ndo barbarra eye ka ləviye gər yak aye na, lele dərmak sa tsa. ²² Na gwad tadə nəkar beke eye k̄a dzəma wuray bay na, hərwi tadə ahəl niye Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a

zalaka nəkar beke eye na, sər ha Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste kə təma kar ahaya abəra ma beke i mezeleme. Sa na, ndo nakə beke eye bay Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a zalay ka məpay bəzay aye na, ka təra beke i Kəriste. ²³ Nəkurom tebiye, kwa beke kwa beke eye hay bay, Mbəlom a mbəda kurom ahaya na, tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Nəkurom na, ndo ŋgay hay. Hərwi niye kâ pumay bəzay a mədzał gər i ndo hay andza nakə beke hay faya ta pay bəzay a ndo i gay tay hay aye bay. ²⁴ Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye. Kwa way mâ ndza andza nakə ahəl niye Mbəlom a zalay aye. Mâ ndza kame i Mbəlom na, andza niye.

Ndo neheye ta zla bo zuk bay aye

²⁵ Anəke na, neŋ faya na tsikiye ka hasləka neheye ta zla ŋgwas zuk bay ada tə dem neheye ta ye a zal zuk bay aye. Wu nakə na tsikiye aye na, Bəy Maduweŋ Yesu a tsikenə bay. Na tsikiye na, wu nakə na dzala mə gər ga aye tsa. Ane tuk na, ka slumeye məpe faya mədzał gər hərwi neŋ na, ndo dedek eye kame i Mbəlom ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ Yesu.

²⁶ Na zəba ka dəretsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anəke aye, na dzala na, lele məndze andza nakə tə ndzawa aye. ²⁷ Kə ge ka zla ŋgwas tsiy na, kâ həhar na bay. Tadə ka zla ŋgwas zuk bay na, ndza andza niye, kâ pəla tsəved ka məzle ŋgwas bay. ²⁸ Ane tuk na, kwa tadə hasləka kə zla ŋgwas bəbay na, kə ge mənese bay. Tadə dem kə zla zal na, kə ge mənese bay dərma. Ane tuk na, sərūm ha na, ndo neheye ta ŋgwas tay hay aye kəgəbay tə zal tay hay aye na, faya ta siye dəretsətseh haladzay

ka mändzibəra. Hərwi niye na gwad lele mändze ze məzle ŋwas kəgəbay ze məzle zal hərwi ada kâ hutakwa dəretsətseh bay.

²⁹ Malamar ga hay, gər i bazlam nakə a seŋ mətšikakum aye na, anan; Həlay nakə Mbəlom a vələkway aye na, mazlambar ma slaweye. Hərwi ma dazlay anəke hus mede kame na, ndo neheye ta zla ŋwas aye ta ndza ka tsəved i Mbəlom andza i ndo neheye ta zla ŋwas bay aye. ³⁰ Ndo neheye faya ta tuwiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nəteye faya ta tuwiye bay aye. Ndo neheye faya ta ŋgwasiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nakə nəteye faya ta ŋgwasiye bay aye. Ada ndo neheye faya ta səkəmiye wu hay aye na, tâ zəba faya ka wu nakə ta səkəm aye andza wu kəriye. ³¹ Ndo neheye faya ta giye məsler tə wu i mändzibəra aye na, tâ ndza andza nakə nəteye faya ta giye ha məsler tə wu niye hay bay aye, hərwi mändzibəra nakay anan mandza eye anəke na, ma ndəviye.

³² A seŋ na, kâ dzalum wuray bay. Ndo nakə ŋwas andaya faya bay aye na, ma piye mədzal gər ŋgay tebiye ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. Ma giye andza niye na, hərwi neŋgeye mâ yay a gər a Bəy Maduweŋ Yesu. ³³ Ndo nakə ta ŋwas aye neŋgeye, ma dzaliye na, ka wu i mändzibəra. A say mäge na, wu nakə a yay a gər a ŋwas ŋgay aye. ³⁴ Andza niye mədzal gər ŋgay na, sulo. Ŋwas na, andza niye dərmak. Ŋwas nakə zal ŋgay andaya bay aye tə dem nakə ki ye a zla zal zuk bay ta pa mədzal gər tay ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. A satay məvəlay ha dərev tay tə bo tay a Mbəlom. Ŋwas nakə zal ŋgay andaya neŋgeye a dzala na, ka

wu i mēndzibēra, a say mēge wu nakə a yay a gər a zal ŋgay aye.

³⁵ Na tsikakum andza niye hārwi madzəne kurom dūh bəna hārwi mēgakum me bay. A seŋ dūh na, mede kurom mâ ge lele ada kâ pumay bəzay a Bəy Maduweŋ tə dərev kurom peteh.

³⁶ Anəke na tsikiye na, ka gawla ta mædel ŋgay. Tadə gawla a zəba faya a say mædel ŋgay ka zal ada ma geye mənese na, tâ zla bo. Tâ ge mənese bay.

³⁷ Ane tuk na, tadə gawla kə dzala ta dedək dūh ma zliye mædel ŋgay bay na, ada tadə a dzala tə dərev ŋgay peteh ndəray a gay me ka mæzle bay, bo ŋgay eye a dzala ŋgway ada ma sliye mēndze tətə na, a ge niye na, lele. ³⁸ Andza niye, ndo nakə kə zla dahəlay aye na, kə ge lele. Ndo nakə kə zla dahəlay bay aye na, kə ge lele haladzay sa tsa.

³⁹ Ŋgwas tə zal ŋgay ta ndziye na, huya. Tadə zal ŋgay kə mət na, ma sliye faya mæzle zal mekeləŋ eye andza nakə a say aye. Ane tuk na, lele eye ma zliye na, ndo məpa gər eye ka Yesu. ⁴⁰ Neŋ na dzala, mâ ndza mahəŋgeye, hārwi ma ta ndziye ma sifa ta məŋgwese eye ma ziye nakə neŋgeye tə zal aye dūh. Wu nakə na tsik aye na, sər ha maa deŋ ha na, Məsəfəre i Mbəlom.

8

Wu nakə makəday a kule aye

¹ Matsətsehe kurom nakə ka tsətsahum hārwi slo nakə ta tawal ha kule aye na, ta dedək nəmaa sər ha tebiye andza nakə ka tsikum aye. Ane tuk na, məsəre wu na, ndo hay ta dəslyay ha gər a bo. Duh wu nakə ma dzəniye ndo hay hārwi ada kâ yakwa kame kame aye na, mawudə bo nakə

ka wudakweye bo nate nate ma walan kway aye. ² Tadā ndoweye ka dāslay ha gār a bo ada a dzala ma gār ŋgay nengeye, a sār wu hay na, niye a bāz ha na, a sār wu hay andza nakā a say a Mbəlom aye zuk bay. ³ Ane tuk na, ndo nakā ma dāslay ha gār bo ŋgay andza niye tēbey aye na, a wudā Mbəlom dūh. Mbəlom a sār ha, a gwad: «Ndo nakay na, ndo ga.»

⁴ Slo nakā ta tawal ha kule aye na, ka hāpədakweye bay tsukudu ka hāpədakweye dāw? Wu nakā neŋ na dzala aye na, anaŋ: Ka sarakwa ha kule na, wu dedek eye bay. Ka sarakwa ha Mbəlom na, nate ŋwen bāna siye hay andaya bay. ⁵ Dedek, siye i ndo hay tē gwad na, mbəlom hay andaya haladzay ma magərmbəlom ada ka mēndzibəra. Ka nateye na, dedek mbəlom hay andaya haladzay ada bəy maduwen hay andaya haladzay. ⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, nəkway ka sarakwa Mbəlom na, nate ŋwen tsa. Neŋgeye Bāba kway. Wu neheye ka mēndzibəra aye tebiye a yaw na, mē hālay ŋgay. A ge kway na, hārwi ada kā tərakwa ndo ŋgay hay. Bəy kway na, nate tsa dərma. Neŋgeye na, Yesu Kəriste. Wu hay tebiye ti yaw na, mē hālay ŋgay, ka hutakwa sifa wedeye na, tē hālay ŋgay.

⁷ Ane tuk na, siye i ndo mape mēdzal gār hay ka Yesu ta sār ha, sifa andaya mē kule hay bay na, ta sār ha bay. Ahəl nakā nateye faya ta hāpədīye slo i kule aye, tē dzala mē gār tay andza huya kule na, mbəlom dedek. Ta huta gādan ka tsaved i Mbəlom zuk bay. Tē dzala mē gār tay, tadā ta hāpəd slo i kule na, ta ge mēnese. ⁸ Azlakwa bay, ka sarakwa ha wu mēnday na, ma tēriye kway ha ndo ŋgwalak eye hay

kame i Mbəlom bay. Kwa tadə ka ndayakwa, ma dzəniye kway bay. Kwa tadə ka ndayakwa bay, ma giye wuray kwa tsekweŋ bay dərmaḱ.

⁹ Nəkurom, ka sərūm ha ka slumeye faya mənde wu nakə a sakum aye tebiye. Ane tuk na, gum metsehe, bəna ndo neheye ta huta gədaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, ta dziye abəra ka tsəved hərwi kurom. ¹⁰ Zəbum təday, nəkar nakə ka sər deḱek aye, tadə ndo nakə gədaŋ ŋgay andaya zuk bay kə ŋgataka nəkar mandza eye mə gay i matewele kule faya ka həpədiye slo nakə ta tawal ha kule aye, nəkar ka dzala na, ma həpədiye dərmaḱ bəḱaw? ¹¹ Hərwi niye wu nakə ka ge hərwi ka sər aye na, ma nasiye ha ndo niye gədaŋ andaya bay aye. Ane tuk na, sər ha neŋgeye na, malamar yak nakə Yesu Kəriste a mət hərwi ŋgay aye. ¹² Tadə ka ge andza niye na, ka nasay a malamar yak nakə bəle eye, ka nasay ha mədzal gər ŋgay. Ka nasay na, a malamar yak deḱek bay, sər ha mənese nakə ka ge aye na, ka bo i Kəriste eye ŋgway. ¹³ Hərwi niye tadə slo nakə na həpədiye ma diye ha malamar ga a mənese na, na həpədiye slo dāḱa sa bay, hərwi a seŋ malamar mā dəḱ abəra ka tsəved bay.

9

Pol a ḱa ha məndze ŋgay

¹ Zəbum ka məndze ga təday, neŋ na, na ləva gər ga! Neŋ, ndo i maslaŋ i Yesu na, ka sərūm bəḱaw? Neŋ na ŋgatay a Yesu Bəy Maduweŋ kway tə ḱere ga! Nəkurom tebiye ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweŋ na, hərwi nakə na ge məsler ŋgay mə walaŋ kurom aye bəḱaw? ² Kwa tadə ka ḱere i

ndo mekenɛn eye hay neɛn ndo i maslanɛn i Yesu bay bɛbay na, nɛkurom ka sɛrum ha. Ka pum mɛdzal gɛr ka Yesu Kɛriste na, hɛrwi nakɛ na dɛkum ha Labara Nɛgwalak eye bɛdɛw? Maa bɛz ha neɛn ndo i maslanɛn i Bɛy Maduwenɛn kway na, nɛkurom.

³ Hɛrwi ndo neheye ta mɛneɛye ha mɛnese aye na, na gwadateye faya kɛkay? Na tsikateye faya, ⁴ neɛn na sla dɛ nɛkurom ka vɛlumenɛye wu mɛnday hɛrwi mɛsler nakɛ faya na giye bɛdɛw? ⁵ Neɛn na sla mɛzle nɛgwas nakɛ mapa gɛr aye ka Yesu, neɛn ta nɛgwas ga nɛmaa hɛhaliye salamay andza i Piyer tɛ siye i ndo i maslanɛn i Yesu hay ada andza i malamar i Yesu Kɛriste hay tɛbɛdɛw? ⁶ Sa na, nɛkurom ka dzalum mata ge mɛsler hɛrwi mɛhute ha wu mɛnday a gɛr may na, nɛmay ta Barnabas dɛkdɛk dɛw? ⁷ Tadɛ ndoweye neɛgeye ma sidzew na, ma pɛliye wu mɛnday a gɛr nɛgay dɛw? A'ay! Andza niye bay. Ndo mɛfɛte kɛ fɛt, hohway eye kɛ nah na, ma ndiye. Ndo mɛtsɛkure gɛnaw na, ma dɛtsiye wah eye ma siye bɛdɛw?

⁸ Wu neheye na tsik aye na, mɛdzal gɛr i ndo zezenɛn dɛkdɛk tsa bay. Kwa bazlam i Musa mapala eye a tsik faya na, andza niye dɛrmak. ⁹ Mawatsa eye mɛ dɛrewel i Musa na, a gwad: «Ahɛl nakɛ sla ma giye mɛsler ma guvah aye na, kɛ pay wu ka bazlam bay, gɛr ha mɛ hɛpɛd wu mɛnday.*» Ka dzalum, Mbɛlom a tsik na, ka sla dɛkdɛk dedɛk dɛw? ¹⁰ Mbɛlom a tsik nakay na, ka nɛmay. Ayaw, tɛ watsa bazlam neheye ahɛl niye na, hɛrwi may. Ndo nakɛ faya ma fɛtiye na, mɛ pa mɛdzal gɛr ta dedɛk ma hutie madagɛr nɛgay. Ndo nakɛ faya

---

* **9:9** Bazlam mapala eye masulo eye 25.4.

ma kəzliye daw aye, mâ pa mədzal gər ta dedek ma hutiyə wu mənday. ¹¹ Ah lele! Nəmay na, nəmaa dəkum ha bəzlam i Mbəlom andza nakə ta sləga hulfe a guvah aye. Ka dzalum tadə nəmaa hutiyə wu neheye ka məndzibəra aye abəra mə həlay kurom na, lele bədaw? ¹² Tadə ta dedek siye i ndo hay faya ta tsətsahiye fakuma wu neheye ta ndiyə na, ka dzalum nəmay nəmaa tsətsah na, lele dərmak bədaw? Kwa tadə andza niye bəbay na, nəmaa tsətsah wuray abəra mə həlay kurom bay. Dəretsətseh neheye a ndzamay a gər tebiye nəmaa dəma hərwi a say mäge wu nakə ma ŋgərəzliye na Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste bay.

¹³ Sərum ha na, ndo neheye faya ta giye məsler mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, faya ta hutiyə wu mənday tay mə dəma. Ndo neheye tə kədəway naha wu a Mbəlom ma təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, tə hutawa wu mənday tay mə dəma dərmak. ¹⁴ Ndo neheye faya ta diye ha Labara Ŋgwalak eye na, andza niye dərmak. Bəy Maduweŋ kway Yesu a gwad ndo hay ta vələteye wu a ndo neheye faya ta diye labara ŋgay aye.†

¹⁵ Kwa tadə andza niye bəbay na, neŋ na tsətsah fakuma wuray bay. Wu nakə na watsa aye na, na watsa hərwi ada kâ slərumeŋew wu bay. Tə bəmalə nakə na tsətsahiye fakuma wu aye na, ŋgama nâ mət. Ndəray mâ nesəŋ ha məŋgwese ga bay. ¹⁶ Labara ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye na, ma vələneye tsəved mäge ha zlapay bay. Maa geŋ faya kutoŋ na, Yesu. Na da ha bay na, dəretsətseh ka gər ga. ¹⁷ Tadə neŋ eye na dzalay

---

† 9:14 Zəba mə Mata 10.10; Luka 10.7.

a gər ga na dātay ha labara wedeye a ndo hay na, haḅe ta vələneye merəḅe ga. Ane tuk na, andza niye bay! Məsler eye nakay na, neṅ na zla tə gər ga bay. Na giye na, hərwi Mbəlom a vələṅ hərwi ada nâ ge. ¹⁸ Kə ge andza niye na, merəḅe ga na, wuye mey? Merəḅe ga na, faya na diye ha Labara Nğwalak eye kəriye, faya na tsətsahiye tâ vələṅ faya wu bay. Na sliye faya matsətsehe ndo tâ vələṅ wu hərwi Labara Nğwalak eye nakə faya na diye ha aye. Ane tuk na, a seṅ bay.

¹⁹ Na ndziye na, na ləva gər ga, ndəray ma sliye faya mələveṅ gər bay. Ane tuk na, na təra beke hərwi ndo hay tebiye na, tə gər ga eye hərwi ada tâ yaw tâ pa mədzal gər ka Bəy Maduweṅ Yesu. ²⁰ Neṅ mə walaṅ i Yahuda hay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweṅ Yesu. Bazlam i Musa mapala eye na, gədaṅ ṅgay andaya fağaya bay. Ane tuk na, neṅ mə walaṅ i ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam mapala eye na, na giye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweṅ. ²¹ Ahəl nakə neṅ mə walaṅ i ndo neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweṅ dərmaḅ. Andza məğwede neṅ na, na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye təbey. A'ay! Neṅ faya na rəhay gər hərwi faya na rəhay ha gər a Kəriste. ²² Ahəl nakə neṅ ta ndo neheye ta huta gədaṅ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, na ndziye andza nəteye hərwi ada na dzəniye tay ha tâ huta gədaṅ ka təv i Bəy Maduweṅ. Ahəl nakə neṅ ta ndo hay tebiye aye na, na ndziye andza nəteye. Na giye wu

nakə na sər aye tebiye hərwi ada nā təma tay ha siye hay. ²³ Wu neheye na ge tebiye aye hərwi ada Labara Nḡwalak eye mâ ye kame kame. Mbəlom mâ pa fagaya ḡgama, ka neḡ ta ndo ḡgay siye hay.

Matətike i ndo mahway hay

²⁴ Sərum ha na, ahəl nakə ndo hay ta hwiye na, ndo mahway nəteye haladzay ta hwiye. Ane tuk na, mata ze ndo siye hay na, ndo nəte tsa, ma hutiyē merəbe i mahway ḡgay. Neḡ faya na ḡwadakumeye: Gum ḡdaḡ andza ndo mahway hay hərwi ada kâ hutum merəbe kurom dərmaḡ.

²⁵ Ndo neheye a satay mahway lele aye na, ta ḡariye ha wu hay wal wal haladzay. Ta tətikiye, ta ndudiye ha mbəle tay hay lele nakə ada ndo ma sliye faya mazay a ndo neḡged aye ada ma hutiyē merəbe ḡgay aye. Ane tuk na, merəbe ḡgay niye ta vəleye ma ndziye bay, ma nasiye bəse. Nəkway na, nəkway ka tətikakweye mahway kame i Mbəlom hərwi ada kâ hutakwa merəbe nakə ma nasiye dāda bay aye. ²⁶ Hərwi niye neḡ na, na hwiye andza ndo nakə ma hwiye so tsa bay aye. Neḡ bəbay na, andza ndo nakə faya matətikiye məḡay duzl a ndo nakə faya ta tətikiye salamay, həlay ḡgay a ma a zay bay aye. Neḡ na, andza ndo nakə ma feye a mətasl kafats kəriye bay. ²⁷ Neḡ eye na geye dərətsətseh a bo ga tə həlay ga eye ada ma ḡseḡeye me hərwi ada pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra aye na, neḡ ndo məde ha bazlam ḡgay a ndo hay nā təra ndo i dəba bay.

10

Israyel hay mə makukulek

¹ Malamar ga hay, wu nakə a ge bo ahəl niye ta bəba tətē kway hay aye, a seŋ na, m̄a makumaw a gər. Mbəlom kə dərəzl tay ha nətēye tebiye tə makukulek. Nətēye tebiye ta tas ta bəlay nakə tə zalay Bəlay Ndozza aye.* ² Nətēye tebiye Mbəlom ka dzəhuḅ tay ha mə makukulek ada ma dəlov hərwi ada t̄a t̄ara nətēye madzapa eye tə Musa. ³ Nətēye tebiye ta nda wu mənday eye nətē nakə a yaw mə mbəlom aye†, ⁴ ada nətēye tebiye ta sa yam eye nətē nakə Mbəlom a vəlatay aye dərmaḅ. Yam nakay na, yam nakə a gəzaw abəra ma hotokom aye.‡ Maa vəlatay hotokom niye na, Mbəlom. Hotokom eye niye na, Kəriste ada a laka tay ha. ⁵ Kwa tadə ta ŋgatay a masuwayaŋ nakə Mbəlom a ge aye bəbay na, həlay a vay a ndo hay tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. Hərwi niye ndo hay ta mət tolololo mə kəsaf kwa ka waray.§

⁶ Wu neheye na, ta gəkweye daf. Ta vəkweye matətike hərwi ada bor i bo kway m̄a ye kway ha ka mäge mənese andza nətēye bay.* ⁷ Siye hay mə walaŋ tay tə dəslay ha gər a kule. Andza niye, tə watsa a dərəwel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo hay tə ndza, tə nda wu mənday ada tə sa wu məsay. Tsa na, tə lətse hərwi mäge həbaḅ ta mədəslay ha gər a kule.†» Nəkurom na, k̄a tərūm ndo i kule hay andza nətēye təbey. ⁸ K̄a gəkwa madama andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay aye bay. Nətēye ta mət ada Mbəlom a kəḅ tay ha pat eye

* **10:1** Madayaw abəra ma Ezipt 13.21-22, 14.22-29. † **10:3**

Madayaw abəra ma Ezipt 16.4-35. ‡ **10:4** Məpesle 20.8-11.

§ **10:5** Məpesle 14.16, 23, 29-30. * **10:6** Məpesle 11.4, 34.

† **10:7** Madayaw abəra ma Ezipt 32.6.

nəte gwezem kuro kuro sulo gər eye mahkar hərwi nakə tə ge madama aye.† ⁹ Nəkway na, kâ dzakwa ha Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walañ tay tə dza ha Mbəlom aye bay. Dədəe a dza tay ha ada ta mət hərwi nakə tə ge andza niye aye. ¹⁰ Kâ guñguzum ka Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walañ tay, ta guñguzay a Mbəlom aye bay. Nəteye niye na, gawla i Mbəlom nakə a kədawa ndo hay aye kə kəd tay ha hərwi nakə ta guñguz aye.

¹¹ Wu neheye tebiye a ge bo aye na, məgatay dəf a ndo hay hərwi ada tā ge metsehe. Tə watsa na wu neheye a Derewel i Mbəlom na, hərwi ada kâ tətikakwa wu neheye, nəkway neheye mandza eye mə həlay nakə mazlambar məndzibəra ma ndəviye aye. ¹² Hərwi niye, ndo nakə a dzala mə gər ŋgay neŋgeye malətsa eye duwirre lele aye na, mâ ge metsehe bəna ma ta dədiye. ¹³ Wu neheye Fakalaw ma dziye kurom ha aye na, wu neheye faya a dzawa tay ha ndo hay aye huya. Mbəlom na, ma dzəniye kway andza nakə a tsik aye. Tadə Fakalaw kə say ma dziye kurom ha na, tə wu nakə ma ziye gədañ kurom aye na, Mbəlom ma vəleye tsəved bay. Mbəlom ma vəlakumeye gədañ məsəmay naha a mədze i fakalaw nakə ma dziye kurom ha aye.

¹⁴ Malamar ga neheye na wudə kurom hal-adzay aye, hərwi niye neñ faya na gwadəkumeye: Mbədumay dəba a mədəslay ha gər a kule. ¹⁵ Na tsik niye na, a nəkurom ndo neheye ka dzalum gər lele aye. Dzalum gər ka wu nakə na tsikakum aye na, dedək tsukudu dedək bədaw? ¹⁶ Ahəl

---

† **10:8** Zəba mə Məpesle 25.1-9.

nakə nəkway faya ka ndayakweye wu mənday i Bəy Maduweŋ ka təv manəte eye ada ahəl nakə ka gawakway naha sisœ a Mbəlom hərwi məse wu nakə ka sawakwa ma gəvet aye na, nəkway tə Yesu Kəriste madzapa eye hərwi bambaz ŋgay bəđaw? Ahəl nakə ka ŋgənakweye peŋ ada faya ka ndayakweye§ aye na, nəkway madzapa eye tə bo i Yesu Kəriste bəđaw? ¹⁷ Nəkway haladzay, ane tuk na, ka tərakwa andza bo nəte hərwi ka ŋgənakwa peŋ eye nəte.

¹⁸ Mum ahaya mədzal gər kurom ka Israyel hay təday. Tə kəđawa wu hay ka təv məvəlay wu a Mbəlom. Ndo neheye ta həpəđawa slo niye na, nəteye madzapa eye ta Mbəlom.

¹⁹ A seŋ məgwede na, mey? Andza məgwede kule tə slo ŋgay niye na, wu lele eye hay đaw?

²⁰ A'ay, andza niye bay! Ane tuk na, sər um ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay tə kəđ aye na, tə kəđatay a fakalaw hay bəna a Mbəlom bay. A seŋ na, nəkurom ka dzapum tə fakalaw hay duh bay!

²¹ Ka zlumeye gəvet i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ka sumeye ha wu məsay ada ka mbəđumeye bo vərələh ka zlumeye gəvet i fakalaw hay ka sumeye. Sulo sulo na, ma giye bo bay. Ka ndayumeye wu mənday i Bəy Maduweŋ i Yesu Kəriste ada ka mbəđumeye bo vərələh ka ndayumeye i fakalaw hay dərma na, ma giye bo bay. ²² Ka gakwa andza niye bay bəna mandala eye fakway a Bəy Maduweŋ kway. Ka dzalum na, ka zakwa ha neŋgeye ta gədaŋ đaw?

Gum wu nakə ma dzəniye siye i ndo hay aye

---

§ **10:16** Luka 22.19; 1 Koriñte hay 11.23-26.

²³ Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Andza niye, ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kurom bay. Ndo neheye tə dzala na: «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kway mede kame kame ka tsəved i Mbəlom bay. ²⁴ Kwa way mâ pəla na, wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. Kâ pəlum wu nakə ma dzəniye bo kurom eye dekdek tsa bay. Pəlum wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. ²⁵ Tadə a sakum masəkəme slo mə luma na, wuray kwa tsekweŋ mâ gakum faya me bay, səkəmmum, həpədum. ²⁶ Sərum ha na, tə watsa a Derewel i Mbəlom tə gwad: «Məndzibəra tə wu nakə mə dəma tebiye aye na, i Mbəlom Bəy Maduweŋ.*»

²⁷ Tadə ndo nakə kə dzala ha ka Yesu Kəriste bay aye, kə zalaka a gay ŋgay ka mənde wu mənday, kə yaka a gər mede na, do. Ka ye naha ta vəlaka wu mənday na, nda. Ka ndiye wu mənday nakay na, faya ka giye mənese tsukudu faya ka giye lele dū na, mâ dzəma kar bay. ²⁸ Ane tuk na, tadə kə tsikaka, a gwadaka «Nakay slo i kule» na, kâ həpəd bay. Ka həpəd na, ka nasay ha mədzał gər i ndo niye. ²⁹ Na tsik niye na, ka wu nakə neŋgeye ma dzaliye mə gər ŋgay aye bəna hərwi mədzał gər yak bay.

Agəna ndoweje ma gwadiye: «Neŋ na, tsəved ga andaya mənde wu tebiye. Ka gwedəŋeye: “Kâ nda bay, ka ta nasay ha mədzał gər i ndo mekeleŋ eye” na, hərwi mey? ³⁰ Tadə na gay naha sişə a Mbəlom

---

* **10:26** Derewel dəmes hay 24.1.

hərwi wu mənday na, na ndiye. Ka meñeye ha mənese na, hərwi mey?»

³¹ Wu nakə a señ mətsikakum aye na, anañ: Tadə faya ka ndayumeye wu mənday kwa tadə ka sumeye wu məsay, tadə ka gumeye kwa wu waray na, gum wu nakə ndo hay ta zambaday ha a Mbəlom aye. ³² Kâ gum wu nakə ma dədiye tay ha siye i ndo hay abəra ka tsəved aye bay. Kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, kwa siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, kâ dəfum ha ndəray kwa nəte abəra ka tsəved bay. ³³ Gum andza neñ nakə faya na giye aye. Wu nakə faya na giye tebiye a señ na, mâ yatay a gər a ndo hay tebiye. Na dzala ka wu nakə ma dzəniye neñ eye bay. Duh na dzala ka wu nakə ma dzəniye ndo hay aye təday hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha.

11

¹ Tərūm andza neñ nakə na təra andza Yesu Kəriste aye.

Hasləka hay ta ηgwas hay kame i Mbəlom

² Neñ faya na zambadakumeye naha hərwi faya ka dzalumeye ka bazlam ga kwa a həlay waray, ada faya ka pumeye bəzay na, andza nakə na tətikakum aye. ³ A señ na, sərūm ha dərmak. Yesu Kəriste na, ka gər i hasləka hay tebiye. Hasləka na, ka gər i ηgwas ada Mbəlom na, ka gər i Yesu Kəriste.

⁴ Tadə hasləka ma duwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbəlom a day ha aye, kə zla dzagwa abəra mə gər bay na, kə tsaday a Yesu Kəriste nakə bəy ηgay aye. ⁵ I ηgwas

na, ahəl nakə faya ma đuwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbəlom a đay ha aye, kə ndza kəriye ze məbere dərəkəd a gər na, ka tsaday a hasləka nakə bəy ŋgay aye. A ge horoy andza i ŋgwas nakə mahəza gər eye. ⁶ Ŋgwas nakə a say məbere dərəkəd a gər bay aye na, wal wal tə mədəse abəra ka məkwetse bay. Tadə ŋgwas kə dəs abəra ka məkwets ŋgay kəgəbay a həz na gər na, ka sərakwa niye na, wu nakə ma geye horoy aye. Kə ge andza niye na, mâ gər ha gər kəriye bay, mâ ɓar a dəma dərəkəd. ⁷ Tadə hasləka ma đuwulay me a Mbəlom na, mâ zla dzagwa abəra mə gər hərwi Mbəlom a ge na na, ka mandzakit bo ŋgay. Ma bəziye ha məzlaɓ i Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye aye. Ane tuk na, ŋgwas ma bəziye gədan i hasləka. ⁸ Sərum ha, Mbəlom a ge hasləka na, a ge tə bo i ŋgwas bay. A ge ŋgwas đuh na, tə bo i hasləka. ⁹ Sa na, Mbəlom a ge hasləka hərwi ŋgwas bay. A ge ŋgwas đuh na, hərwi hasləka. ¹⁰ Kə ge andza niye na, ŋgwas hay tâ ɓar dərəkəd a gər hərwi məde ha na, faya ta rəhay ha gər a zal tay hərwi ada mâ ndalatay a gawla i Mbəlom ha bay dərma.

¹¹ Kwa ka təra andza niye bəbay na, nəkway neheye madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye na, ka sərakwa ha ŋgwas na, a ndzay ka həlay na, a hasləka. Hasləka bəbay na, a ndzay ka həlay na, a ŋgwas. ¹² Mbəlom a ge ŋgwas na, tə bo i hasləka. Ŋgwas nakə Mbəlom a ge aye bəbay a wa hasləka. Kâ mətsakwa ha gər bay, maa vəl wu tebiye na Mbəlom.*

---

* **11:12** Zəba mə Madazlay i wu hay 1.26-27 ada 2.18-23.

¹³ Wu nakay na, bo kurom eye tsikumenɛ tey. Tadə ɲgwas ma diye a məhay gər mata dɯwulay me a Mbəlom gər kəriye na, lele dɔw? Kə ge lele na, tsikumenɛ. ¹⁴ Ndo hay tebiye kwa ka waray tə sər tadə hasləka kə gər ha məkwets ɲgay ndzəvawwa, i ɲgay na, horoy. ¹⁵ ɲgwas na, tadə kə gər ha məkwets ɲgay zəbol eye na, lele haladzay duh. Mbəlom a vəlay məkwets ɲgay m̂ ge zəbol eye na, hərwi ada m̂ ɲgahay na gər, m̂ ndza ndozlayzlayya bay.

¹⁶ Tadə a say a ndoweye məkədə wuway ka bazlam nakay sa na, sərɯm ha nəmay nəmaa sər na, andza nakay ada siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə sər tsəved mekelɛɲ eye wal bay.

Dafi Bəy Maduweɲ Yesu

Mata 26.26-29; Markus 14.22-25; Luka 22.15-20

¹⁷ Wu mekelɛɲ eye andaya nakə na dɔkumeye ha aye. Nɛɲgeye na, na gakumeye naha faya sisə bay. Tadə na makum ha maɲgok na, hərwi ahəl nakə ka hayum gər mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, wu nakə lele eye na, ka gawum bay. Duh ka gawum na, wu nakə lele bay aye. ¹⁸ Hərwi wu nakə kurre na tsəne, tə tsikenɛ aye na, wuye mey? Tə gwedenɛ: Ka hayum gər hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka ɲgənaɯum bo mə walaɲ kurom təv wal wal. Na dzala na, ma giye andza niye dedek tsukudu? ¹⁹ Maɲgəne bo niye na, m̂ ge andaya dedek ɲgway hərwi ada ndo hay t̂ ɲgatay a ndo neheye nəteye faya ta pay bəzay a Yesu tə d̂rev tay peteh aye.

²⁰ Ane tuk na, ahəl nakə ka hayum gər aye, ka

ndayawum na, ďaf i Bəy Maduweŋ† bay. ²¹ Kwa way a dzalawa na, ka wu mənday ŋgay dekdek tsa, a hway faya bəse ka mənde. Hərwi niye ndo siye hay tə ndzawa tə may ada siye hay nəteye tə kwayawa. ²² Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka ndayum wu mənday kurom eye mətagay kurom eye hay bəďaw? A sakum matəre ha siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wu kəriye na, hərwi mey? Ka gumeye tay ha ndo i mətawak hay andza niye na lele ďaw? Na gwadəkumeye naha tebiye na, mey? Ka dzalum na, na zambadəkumeye ďaw? A'ay! Duh na zambadəkumeye bay.

²³ Bazlam neheye na tətikakum aye na, maa tətikenə na Bəy Maduweŋ Yesu ada na ďakum ha. Ahəl niye ta həvad, ta ta giye faya ďaf na, a zla peŋ, ²⁴ a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a gwad: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.» ²⁵ Andza niye dərma, ta ndəv ha mənde wu mənday na, a zla gəvet, a gwad: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye Dzam Wedeye ta ndo hay aye. Ahəl nakə ka sumeye na, gum ha andza nakay anəke aye hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.» ²⁶ Bazlam i Bəy Maduweŋ neheye tə đā ha na, pat pat ahəl nakə faya ka ndayum peŋ andza nakay ada faya ka sumeye wu məse na, nəkurom faya ka đumatay ha a ndo hay parakka, Bəy Maduweŋ kə mət hərwi mətəme kway ha.

²⁷ Hərwi niye ndo nakə kə nda peŋ i Bəy

---

† **11:20** Đaf i Bəy Maduweŋ: Zəba ka mede 23 hus ka 26, ada Korinhte manəte eye 10.16.

Maduweñ i Yesu ada kə sa wu məse i Bəy Maduweñ ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza mægweđe kə ge mənese ka slo i bo ada ka bambaz i Bəy Maduweñ Yesu. ²⁸ Andza niye kwa way kə say mənde peñ ada məse wu məse na, mâ tsətsahay a mədzał gər ɲgay lele təday. Tadə wuray andaya bay na, mâ nda ada mâ sa. ²⁹ Hərwi ndo nakə kə nda peñ ada kə sa wu məse i Bəy Maduweñ, tadə ka rəhay ha gər a bo i Bəy Maduweñ bay, kə ge mənese ada sariya ma gəsiye na. ³⁰ Hərwi niye ndo kurom hay haladzay nəteye dəvats eye hay, siye hay ta ge bəle, ada siye hay ta mət. ³¹ Tadə ka tsətsahakwa ka mədzał gər kway təday na, ha be Mbəlom ma gəsiye kway a sariya bay. ³² Ane tuk na, Bəy Maduweñ Mbəlom ma gakweye sariya ada faya ma vəlakweye dəretsətseh na, hərwi ada pat i sariya nakə ma ta giye sariya ka ndo i məndzibəra hay aye na, nəkway kâ dəfakwa a sariya andza siye i ndo hay bay.

³³ Malamar ga hay, ahəl nakə ka hayumeye gər hərwi mənde wu mənday i Bəy Maduweñ aye na, həbum siye i ndo kurom hay tâ yaw təday. ³⁴ Tadə ndoweye may a wur faya na, mâ ndayaw wu mənday mətəgay təday bəna, ahəl nakə ka hayum gər ka təv manəte eye na, Mbəlom ma gəsiye kurom a sariya hərwi wu neheye faya ka gumeye aye.

Wu siye hay na, ahəl nakə na ye naha aye na, na tsikakumeye.

12

Gədan neheye Məsəfəre Tsədanña eye ma vəlateye

a ndo hay aye

¹ Malamar ga hay, anəke na, na tsikakumeye naha ka gədanj neheye wal wal Məsəfəre Tsədanja eye ma vəlateye a ndo hay aye. A seŋ na, sərur ha lele.

² Sərur ha, ahəl niye ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ka dəslawumay ha gər a kule mandək eye hay. Gədanj i fakalaw a yawa kurom ha ka matewele kule hay. ³ Hərwi niye a seŋ na, sərur ha ndo nakə a tsik me ta gədanj i Məsəfəre i Mbəlom aye na, neŋgeye ma sliye faya məgwədə: «Mbəlom mâ vəlay mezeleme a Yesu» na, ma tsikiye bay. Kə ge ta gədanj i Məsəfəre Tsədanja bay na, ndəray ma sliye faya məgwədə: «Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ kway» na, ma tsikiye tətə bay.

⁴ Məsəfəre Tsədanja eye na, nəte ŋgweŋ, ane tuk na, faya ma vəliye gədanj hay a ndo hay wal wal hərwi məge wu hay. ⁵ Məsler neheye Bəy Maduweŋ a vəlateye a ndo hay hərwi ada tātə ge aye na, məsler eye niye hay wal wal haladzay dərmək, ane tuk na, Bəy Maduweŋ Yesu neŋgeye na, nəte ŋgweŋ. ⁶ Tsəved andaya hərwi məge ha məsler hay wal wal haladzay dərmək, ane tuk na, maa vəl gədanj eye a ndo hay na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. ⁷ Mbəlom faya ma bəziye ha gədanj i Məsəfəre ŋgay kwa mə way tebiye. Faya ma bəziye ha na, ta tsəved wal wal hərwi ada kwa way mâ dzəna ndo siye hay.

⁸ Ndo siye hay Məsəfəre a vəlatay gədanj ka mətsike bazlam i metsehe. Ndo siye hay, Məsəfəre a datay wu hay ada a vəlatay gədanj mətsike parakka. Nəteye tebiye, maa ge məsler mə nəteye

na, Məsəfəre eye nəte. ⁹ Ndo mekeleñ eye na, Məsəfəre a vəlay gədañ ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta dedək eye. Ndo neñged na, Məsəfəre a vəlay gədañ məmbəle ha ndo hay abəra ma dəvats. Maa vəl gədañ niye na, Məsəfəre eye nəte ñgweñ. ¹⁰ A vəlatay a ndo siye hay gədañ i məge masuwayañ. Siye a vəlatay gədañ məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Siye hay a vəlatay gədañ məsəre ha ka bo abəra Məsəfəre Tsədañña eye ta məsəfəre ñgwalak eye bay aye. Ndo siye hay a vəlatay gədañ mətsike bazlam i gəma neheye tə sər bay aye. Ndo mekeleñ eye hay a vəlatay gədañ məma ha bazlam neheye ndo mekeleñ eye tə tsik aye. ¹¹ Maa ge məsler niye na, Məsəfəre eye nəte. Neñgeye nəte ñgweñ nakə a vəl wu neheye tebiye aye. A ñgəna gədañ hay wal wal kwa a way andza nakə a say aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo i ndo nəte

¹² Zlakwa mandzəkit bo eye tə bo i ndo. Ka sərakwa ha bo i ndo na, nəte. Ane tuk na, wu siye hay wal wal andaya ka bo ñgay. Kwa hawal hay haladzay ka bo i ndo bəbay na, bo ñgay na, nəte ñgweñ. I Yesu Kəriste bəbay na, andza niye dərmak. ¹³ Nəkway tebiye Mbəlom ka dzəhuḅ kway ha na, ta gədañ i Məsəfəre ñgay hərwi matəre kway ha bo nəte. Kwa Yahuda hay, kwa neheye nətəye Yahuda bay aye, kwa beke hay, kwa neheye nətəye beke hay bay aye. Ada nəkway tebiye ka hutakwa na, Məsəfəre eye nəte, a rah kway ha andza ka sakwa wu məse.

¹⁴ Hawal hay ka bo i ndo na, nəte tsa bay. Nətəye haladzay. ¹⁵ Kwa sik mâ gwad: «Neñ wal abəra ka

bo hærwi neŋ na, hælaj bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neŋgeye huya ka bo. ¹⁶ Tadə kwa zləm mâ gwad: «Neŋ wal abəra ka bo hærwi neŋ na, dære bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neŋgeye huya ka bo. ¹⁷ Tadə bo i ndo na, dære dekdek tsa na, ma tsəniye wu hay ma kəkay? Tadə bo i ndo na, zləm dekdek tsa na, wu ma zeye ma kəkay? ¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge bo i ndo na, andza niye bay. Duh a ge wu neheye ka bo aye tebiye ada a pa na ka membre ka membre andza nakə a say aye. ¹⁹ Tadə Mbəlom mâ ge ndo sədok nəte tsa, kə ge faya wu mekeləŋ eye bay na, niye na, ka təra bo daw? ²⁰ Ane tuk na, andza niye bay. Hawal hay andaya ka bo haladzay, ane tuk na, bo na, nəte ŋgweŋ.

²¹ Tadə kə ge andza niye na, dære ma sliye faya məgwadaj a hælaj: «A seŋ kar bay» na, ma sliye faya mətəsike bay! Gər dərma mak ma sliye faya məgwadaj a sik: «A seŋ kar bay» na, ma sliye faya mətəsike bay! ²² Duh wu nakə ka bo ka dzala mə gər yak bəle eye na, azlakwa bay kutoŋ nəteye andaya. ²³ Hawal neheye fakwaya ka dəsłakwatay ha gər bay aye na, nəkway faya ka gakwateye gər lele düh. Hawal neheye faya ka ŋgahakweye abəra ka dære i ndo hay aye na, nəteye na, faya ka gakwateye metsehe haladzay. ²⁴ Hawal neheye ka bo kway dære a ŋgatay aye na, ŋgama andaya məngehe tay ha aye bay. Mbəlom eye tə gər ŋgay a ge bo i ndo hay na, t̄a dəsłay ha gər a hawal neheye tə dəsławay ha gər bay aye. ²⁵ A ge andza niye na, hærwi ada bo mâ ŋgəna wal wal bay. A say düh na, hawal neheye ka bo aye t̄a dzəna bo

nəte nəte mə walaŋ tay. ²⁶ Tadə hawal nəte ka bo kway faya ma giye dəretsətseh na, neŋgeye tə siye hay tebiye faya ta giye dəretsətseh dərmak. Tadə faya ka dəslakway ha gər a hawal neŋgeđ nəte na, neŋgeye tə siye hay tebiye dərmak ta ŋgwasiye.

²⁷ Nəkurom na, nəkurom tebiye ka manəte eye bo i Yesu Kəriste. Kwa way neŋgeye hawal i bo i Yesu Kəriste. ²⁸ Mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, Mbəlom a pa tay ha ndo hay hərwi ada tā ge məsler ŋgay hay wal wal. A lah məpele təday na, ndo i maslaŋ hay. Masulo eye a pala ndo məde ha bazlam ŋgay hay. Mamahkar eye a pala siye hay hərwi ada tā tətikatay bazlam ŋgay a ndo hay. A pala ndo mekelen eye hay dərmak hərwi ada tā ge masuwayaŋ. Siye hay ndo məmbəle tay ha ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaŋ ka madzəne ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaŋ məndze tay kame a ndo hay. Siye hay sa na, mətsike bazlam i gəma hay wal wal neheye tə sər bay aye. ²⁹ Andza nakə ka ŋgatumay aye na, Mbəlom a pa tay ha tebiye nəteye ndo i maslaŋ i Yesu dəw? Tebiye ndo məde ha bazlam i Mbəlom dəw? Tebiye ndo matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay dəw? Tebiye ta giye masuwayaŋ dəw? ³⁰ Tebiye ta mbəliye ha ndo hay abəra ma dəvats dəw? Tebiye ta tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay dəw? Tebiye ta miye ha bazlam dəw? A'ay! Ma giye bo andza niye bay. ³¹ Ane tuk na, pəlum wu neheye ŋgwalak eye hay Məsəfəre ma vəlateye a ndo aye hərwi ada kâ hutum.

Anəke na, na dākumeye ha tsəved lele eye sa, nakə a ze siye hay haladzay hərwi ada kâ yum tə dəma.

13

Mawuḏe bo a ze kwa mey

¹ Kwa tadə na sər mət̄sike me tə bazlam i gəma hay tebiye, kwa bazlam i gawla i Mbəlom hay, na wuḏa ndo hay bay na, na təra andza bəre nakə ta fay na, a ləve ndoy ndoy kəriye tsa aye, kəgəbay andza mendelen nakə a gatay zləm a ndo hay aye.

² Tadə kwa gədaŋ ga andaya məḏe ha bazlam i Mbəlom, tadə kwa na sər wu hay tebiye, tadə kwa gədaŋ ga andaya mət̄səne wu i Mbəlom neheye maŋgaha eye, kwa ta mədzal gər ga nakə na dzala ha ka Mbəlom aye na gwad̄ay ha a mahamba «Lətse, do abəra kanaŋ» ada kə lətse, ki ye, ane tuk na, tadə na wuḏa ndo hay bay na, neŋ na, wuray kəriye. ³ Kwa tadə na ŋgənatay wu ga hay a ndo i mət̄awak hay, kwa tadə na təma t̄a kal ga ha a ako na dul a d̄ama hərwi mədzal gər, tadə na wuḏa ndo hay bay na, wuray ma geŋeye ŋgama kwa tsekwen bay tebiye.

⁴ Ndo nakə a wuḏa ndo hay aye na, ma giye ŋgatay, ma gateye ŋgwalak a ndo hay, ma giye sələk bay, ma giye zlapay bay, ma d̄əslay ha gər a bo bay. ⁵ Ndo nakə a wuḏa ndo hay aye na, ma giye wu nakə a ge horoy aye bay, a pəlay wu a gər ŋgay d̄ekd̄ek bay, wu a ndalay bay, a ge zəgəle ta ndo hay bay. ⁶ Ndo nakə a wuḏa ndo hay aye na, mənese a yay a gər bay, ane tuk na, d̄ərev ŋgay a ŋgwasə d̄uh na, tə wu neheye ŋgwalak eye. ⁷ Ndo nakə a wuḏa ndo hay aye na, a səmay naha a d̄əretsət̄seh kwa a həlay waray, kwa kəd̄ay a dzala ha ka Mbəlom huya, pat pat a pa mədzal gər ŋgay na, ka təv i Mbəlom. Neŋgeye mandza eye pat pat bəŋbəŋ.

⁸ Mawuđe bo na, a dze t̄əbey. Bazlam i Mb̄əlom neheye ndo hay t̄ə d̄awatay ha a ndo hay aye na, ta nd̄əviye. H̄əlay eye ma slaweye, bazlam i ḡəma neheye faya ka tsikakweye ta nd̄əviye. M̄əs̄əre wu hay neheye ka s̄ərakwa an̄əke aye ta nd̄əviye d̄ərmak. ⁹ Ma ta giye andza niye h̄ərwi ka s̄ərakwa wu hay tebiye bay. Bazlam i Mb̄əlom nak̄ə ka d̄awakwa tay ha a ndo hay aye b̄əbay na, ka s̄ərakwa tebiye zuk bay. ¹⁰ Ane tuk na, aza ah̄əl nak̄ə Mb̄əlom ma d̄akway ha wu neheye ŋgwalak eye ded̄ek aye na, wu neheye ka s̄ərakwa tebiye bay aye ta dziye.

¹¹ Ts̄ənum! Ah̄əl niye neŋ wawa eye mba na, na tsikawa me andza wawa hay. Na ts̄ənawa wu andza wawa hay. An̄əke na t̄əra ndo bagwar eye na, m̄əndze ga andza i wawa hay sa bay. ¹² An̄əke na, ka ŋgatakway a wu hay lele zuk bay andza ka z̄əbakwa d̄əre a malam. Pat eye ma slaweye ka ŋgatakweye parakka t̄ə d̄əre kway. An̄əke na s̄ər wu hay tebiye zuk bay. Pat eye niye na, na s̄əriye wu kwetseh kwetseh andza nak̄ə Mb̄əlom a s̄ər ga ha kwetseh kwetseh aye d̄ərmak.

¹³ Wu neheye ta nd̄əviye bay aye na, anaŋ n̄əteye mahkar: M̄ədzal ḡər nak̄ə ka dzalakwa ha Mb̄əlom aye, m̄əpe m̄ədzal ḡər ka wu nak̄ə ka ta hutakweye ka t̄əv ŋgay aye ada mawuđe bo nak̄ə ka wudakwa ndo hay aye. Ane tuk na, maa ze wu neheye tebiye na, mawuđe bo.

14

Siye i bazlam neheye a tsik ka ḡədan̄ neheye M̄əs̄əf̄əre ma v̄əlateye a ndo hay aye

¹ Rəzlumay a gər matəre təday na, ndo mawudē ndo hay. Pəlum tə dərev kurom peteh gədanj neh-eye Məsəfəre ma vələteye a ndo hay aye hərwi ada kâ hutum. Gədanj nakə kâ pəlum aye a ze siye hay tebiye aye na, mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikakum aye. ² Tadə ndoweye a tsik bazlam i gəma neheye a sər bay aye na, a tsikatay na, a ndo hay bay. A tsikay na, a Mbəlom hərwi ndo hay tə tsənay na bay. A tsik ta gədanj i Məsəfəre, wu i Mbəlom neheye manğaha eye. ³ Ane tuk na, ndo nakə a dātay ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ŋgay aye na, neŋgeye a tsikatay a ndo ŋgay hay. Bazlam ŋgay niye hay na, ma vələteye gədanj. Wu nakə faya ma tsikateye, ma mateye naha dərev hərwi ada tâ gəl, tâ ye kame kame. ⁴ Ndo nakə a tsik bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye na, a dzəna na, bo ŋgay eye ŋgway. Ndo nakə a dā ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ŋgay aye na, neŋgeye dūh faya ma vələteye gədanj a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye tebiye.

⁵ A seŋ nəkurom tebiye kâ tsikum me tə bazlam i gəma hay. Ane tuk na, kutoŋ ndo məma ha mâ ge andaya tə bazlam i gəma ŋgay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tâ gəl ada tâ ye kame kame. Kə ge andza niye bay na, ndo nakə ma diye ha bazlam aye a ze ndo nakə ma tsikiye bazlam i gəma neheye a sər bay aye.

⁶ Malamar ga hay, tadə na ye naha a gay kurom, na tsikakum me tə bazlam i gəma neheye ka sərūm bay aye na, na gakumeye ŋgama na, ma kəkay? Tadə na dākum ha wu i Mbəlom nakə manğaha eye bay, na dākum hay siye i wu hay bay, na dākumeye ha bazlam i Mbəlom bay ada na tətikiye kurom ha

bay na, na dzəna kurom ka wuray kwa tsekwen bay tebiye!

⁷ Dzalum ka wu i məhetse hay təday, andza ndərloy ta gandzaval. Tadə ndo məfe ta fa təde təde bay na, ndo hay ta səriye məpaka naha faya bay. ⁸ Məfe fagam bəbay na, andza niye dərma. Tadə agəna gəma ta gəma neŋged ta giye vərəm ada təde ndo məfe fagam i mede a vərəm kə fa na tə dəma bay na, ndəray ma diye a vərəm niye bay. ⁹ I kurom dərma na, andza niye. Tadə faya ka tsikumeye bazlam i gəma neheye ndəray a sər bay aye na, ndo hay ta tsəniye wu nakə ka tsikum aye na, ma kəkay? ¹⁰ Bazlam i gəma hay wal wal andaya ka məndzibəra. Bazlam i gəma hay tebiye a satay məgwede wu andaya. ¹¹ Ane tuk na, təde ndoweye kə tsiken me tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, neŋgeye mbəzlew kame ga ada neŋ dərma andza mbəzlew kame ŋgay. ¹² Andza niye, neŋ faya na gwadəkumeye pəlum tə dərev kurom peteh gədan neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kə hutum haladzay. Ane tuk na, wu nəte na, wudum wene wene eye na, wu nakə ma dzəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu məgəle ada ma ye kame kame aye.

¹³ Hərwi niye ndo nakə a sər mətsike bazlam i gəma aye na, mə duwulay me a Mbəlom hərwi ada Məsəfəre mə vəlay gədan məmatay ha a ndo hay tə bazlam nakə ndo hay tə tsəniye aye. ¹⁴ Tadə faya na duwulay me a Mbəlom tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, məsəfəre ga neŋgeye faya ma duwuliye me a Mbəlom. Dedek, ane tuk na, metsehe ga andaya mə dəma bay. ¹⁵ Kə ge andza

niye na, na giye na, kəkay? Na dúwulay me a Mbəlom ta məsəfəre ga tə bazlam i gəma neheye na sər bay aye. Ane tuk na, na dúwulay me a Mbəlom tə metsehe ga tə bazlam neheye na tsəne aye hərwi ada nā tsəne. A seŋ mäge dəmes ta məsəfəre ga tə bazlam neheye na tsəne bay aye ada a seŋ mäge dəmes tə metsehe ga dəmes neheye na tsəne aye.

¹⁶ Tadə kə ge andza niye bay, nəkar i yak faya ka gay naha sisəe a Mbəlom tə bazlam neheye ka sər bay aye tuk na, ada ndo neheye tə sər wu niye hay bay aye na, ta mbədiye faya «amen» na, ma kəkay? Nətəye tə tsəne wu nakə ka tsik aye bay. ¹⁷ Məgay naha sisəe yak niye ka gay naha a Mbəlom aye na, lele, ane tuk na, ma giye ŋgama a ndo neŋged bay.

¹⁸ Neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom hərwi na tsik bazlam neheye na sər bay aye na, na ze kurom ha tebiye. ¹⁹ Ane tuk na, ahəl nakə neŋ ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye na, ŋgama na tsikatay gər i bazlam hay zlam neheye ta tsəniye andza niye na, na tətikiye tay ha ndo hay tə bəmalə nakə na tsikateye gər i bazlam hay gwezem kuro vədvəd haladzay tə bazlam neheye tə sər bay aye.

²⁰ Malamar ga hay, ka dzalum gər ka wu hay andza wawa ndəriz hay bay. Duh dzalum gər na, andza nəkurom bagwar eye hay. Ta təv i mənese na, tərur andza wawa ndəriz hay. Nətəye na, tə sər mäge mənese bay. ²¹ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Bəy Maduweŋ a gwad:
«Neŋ na sləriye naha ndo i gəma neŋged hay ka təv i ndo ga hay.

Ta tsikateye bazlam ga tə bazlam i gəma mekeləŋ eye.

Kwa na ge andza niye bəbay na,

ndo hay ta peñeye faya zləm wal bay.* »

²² Hərwi niye mətsike me tə bazlam neheye tə sər bay aye na, faya ma bəzatay ha wu a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu Kəriste bay aye. Ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbəlom aye na, faya ma bəzatay ha wu a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom andaya ta nəteye bəna a ndo neheye ta pa mədzal gər ka Mbəlom bay aye bay. ²³ Andza niye, ahəl nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mahaya gər eye, tadə nəkurom tebiye faya ka tsikumeye tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye tə sər wuray bay aye kəgəbay ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta ye naha na, ta gwadiye gər a vuwakum. ²⁴ Ane tuk na, tadə düh nəkurom tebiye faya ka dümeye ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma nakə ndo hay tə sər aye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu zuk bay aye ada ndo neheye ta dzala ha ka Yesu tə sər wuray bay aye, ta ye naha na, ta səriye ka mənese tay. Wu nakə ta tsəniye tebiye aye na, ma gateye hiyew mə dərev tay. ²⁵ Wu neheye mañgaha eye tə dzala mə gər tay aye na, ma ndohwaweye parakka. Tsa na, ta dəkweye gurmets a Mbəlom, ta dəslay ha gər ada ta tsikiye parakka tə bazlam tay, ta gwadiye Mbəlom andaya mə walañ kurom ta dedək.

²⁶ Malamar ga hay, ka gakweye na, kəkay? Ka hayum gər na, ndoweye ma giye dəmes, ndo neñged ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay, ndo neñged ma tsikiye wu nakə mañgaha eye

---

* **14:21** Zəba ma Ezay 28.11-12.

Mbəlom a day ha aye, ndo neñged neñgeye na, ma tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ada ndo neñged ma miye ha parakka wu nakə a tsik tə bazlam i gəma nakə ndo hay tə sər bay aye. Wu nakə faya ka gumeye tebiye na, gum hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tâ gəl.

²⁷ Tadə ndo hay andaya a satay mətsike me tə bazlam i gəma neheye ndo a sər bay aye na, ndo sulo kəgəbay mahkar ta tsik tsa, mâ ze ndo hay mahkar bay, ada tâ tsik na, nəte ta nəte. Ada ndoweye mâ ma ha wu nakə tə tsik aye. ²⁸ Tadə ndəray andaya məma ha bay na, tâ ndza tətə. Tâ dzala mə gər tay ada tâ tsikay a Mbəlom.

²⁹ Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay na, ndo hay sulo kəgəbay mahkar tâ tsik me tsa. Ndo siye hay tâ pay zləm a wu nakə ta tsikiye aye, a yaw abəra ka təv i Mbəlom dedək tsukudu dedək bədaw? ³⁰ Tadə ndoweye faya ma diye ha bazlam i Mbəlom, tsa na, Mbəlom a da ha wu wedeye a ndo neñged mə walañ kurom na, ndo nakə kurre faya ma tsikiye me aye mâ gər ha mətsike hərwi ada ndo neñged mâ tsik me. ³¹ Nəkurom tebiye ka slumeye mədə ha bazlam i Mbəlom, ane tuk na, tsikum me nəte ta nəte hərwi ada nəkurom tebiye kâ tətikum wu ada kâ vəlumatay gədan a ndo siye hay. ³² Ndo nakə gədan i Məsəfəre andaya faya mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, a sər məgay metsehe a gədan eye niye dərma. ³³ Andza niye hərwi wu nakə ma diye ta tsəved eye bay na, a yay a gər a Mbəlom bay. Neñgeye a say düh na, ndzakwa ta tsəved eye lele tə zay.

Ngwas hay tâ ge na, andza ngwas neheye ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye

tebiye. ³⁴ Ka hayum gər ka tøv manəte eye na, tâ ndza təte, tâ tsik me bay. Nəteye na, tsəved tay andaya mətsike me bay. Nḡwas hay na, tâ rəhay gər a hasləka hay andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye. ³⁵ Tadə wu andaya nakə ta tsəne bay aye ada a satay matsətsehe aye na, tâ tsətsah ma məhay gər bay, tâ tsətsah ka zal tay hay mətagay. Nḡwas ma tsikiye me ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, lele bay.†

³⁶ Ah! Ka dzalum na, bazlam i Mbəlom a yaw abəra mə gay kurom ba! Kəgəbay ka dzalum na, maa tsəne bazlam nakay na, nəkurom dəkdek ba!

³⁷ Tadə ndoweye kə dzala mə gər nḡgay kə huta gədaṅ i mədə ha bazlam i Mbəlom kəgəbay gədaṅ mekelenṅ i Məsəfəre, mâ sər ha wu nakə na watsa kanaṅ aye na, maa tsik gum andza niye na, Bəy Maduweṅ kway. ³⁸ Tadə ndoweye kə sər wu nakə na watsa aye, bazlam i Bəy Maduweṅ bay na, nəmay dərmak nəmaa təma na bay.

³⁹ Malamar ga hay vəlumay ha dərev kurom ka mapəle mədə ha bazlam i Mbəlom ada kâ gumatay me a ndo hay mətsike me tə bazlam i gəma hay bay.

⁴⁰ Ane tuk na, gum wu hay tebiye ta lele eye. Gum ta tsəved eye dərmak.

15

Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahay

¹ Malamar ga hay, anəke a seṅ na, məmakum ahaya a gər Labara Nḡwalak eye nakə na dākum ha ahəl niye aye. Ka təmum a dərev kurom, ka dzalum ha faya lele. ² Labara niye nḡwalak eye

† 14:35 1 Korinṭe hay 11.5.

na, nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye tadə faya ka dzalumeye huya andza nakə na tsikakum aye. Tadə faya ka gumeye andza niye bay na, ka dzalum ha faya ta dedək bay.

³ Na tətikakum na, wu nakə Yesu Kəriste a tətikenə aye. Wu nakə a ze kwa me tebiye na lah matətikakum aye na, Yesu Kəriste kə mət hərwi mezeleme kway andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye. ⁴ A mət na, tə pa na a tsəvay. Məhəne sulo mamahkar eye na, kə lətsew abəra ma mədahanə andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye. ⁵ Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahanə aye na, a bəzay ha bo a Piyer ada a bəzatay ha bo a siye i gawla ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye. ⁶ Ada ka bəzatay ha bo a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ziye temerre zləm, nəteye tebiye tə ŋgatay a həlay manəte eye. Siye hay ta mət tsiy, ane tuk na, siye hay haladzay nəteye andaya tə dərə. ⁷ Ma dəba eye a bəzay ha bo a Yakuba ada a bəzay ha bo a ndo i maslanə siye hay tebiye dərma.

⁸ Tsa na, maduk i duk eye a bəzenə ha bo a neŋ dərma. Pat eye niye neŋ na təra na, andza wawa nakə tə wa na kə ndisl a kiye i məwe ŋgay bay aye. ⁹ Neŋ na, wawa eye tsekwededenə mə walanə i ndo i maslanə i Yesu hay. Neŋ na sla dā tā zelenə ndo i maslanə i Yesu bay hərwi na gatay dərətsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ¹⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay nakə na təra ndo i maslanə ŋgay andza nakay ananə ka ŋgatumenə anəke aye. Ŋgwalak i wu nakə a geŋ aye na, ka təra kəriye bay. Duh na ge ha məsler haladzay a ze siye i ndo i maslanə i Yesu hay. Ane

tuk na, gədanj nakə na ge ha məsler aye na, i ga bay. Maa pa fagaya ŋgama na, Mbəlom. Maa ge məsler mə neŋ na, neŋgeye. ¹¹ Andza niye, kwa tadə maa tsikakum Labara Ŋgwalak eye niye na, neŋ, kwa maa tsik na, siye i ndo i maslanj i Yesu hay, nəmay tebiye nəmaa tsikiye labara Ŋgwalak eye andza nakə na tsikakum aye ada nakə ka dzalum ha aye.

Mbəlom ma ta lətsiye tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaŋ

¹² Labara Ŋgwalak eye nakə nəmaa a tsik aye na, Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Kə ge andza niye tuk na, ada ndo siye hay mə walaŋ kurom tə gwad, ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, ma kəkay? ¹³ Tadə ta dedek ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, andza məgwede Yesu Kəriste bəbay kə lətsew abəra ma mədahaŋ bay bəna mey? ¹⁴ Tadə neŋgeye kə lətsew abəra ma mədahaŋ bay na, andza məgwede bazlam i Mbəlom nakə nəmaa da ha aye na, ka təra wu kəriye. Ada mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha Yesu aye na, ma giye ŋgama bay. ¹⁵ Tadə kə ge andza niye na, andza məgwede nəmay faya nəmaa rawiye me ka Mbəlom hərwi nəmay faya nəmaa tsikateye a ndo hay na, Mbəlom kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ. Ane tuk na, tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, Mbəlom neŋgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ bay. ¹⁶ Tadə Mbəlom ma lətsa tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaŋ bay na, Yesu Kəriste dərmak, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ bay. ¹⁷ Tadə Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ bay na, mədzal gər kurom nakə ka

dzalum ha aye, ma giye ngama bay ada nakurom na, huya mə mezeleme. ¹⁸ Andza məgwede ndo neheye ahəl niye tə mət ta dzala ha ka Kəriste aye na, ta dze hele hele. ¹⁹ Tadə ka pakwa mədzal gər kway ka Yesu Kəriste hərwi ada mâ dzəna kway ka məndzibəra dəkdək tsa ada wuray andaya kame bay na, ndo hay ta tuwiye fakwaya haladzay ma ziye ha i ndo siye hay.

²⁰ Ane tuk na, ta dedək Kəriste kə lətsew abəra ma mədahan. Maa lah mələtsew abəra ma mədahan na, neŋgeye. A dā ha na, siye i ndo neheye tə mət aye, ta lətseweye abəra ma mədahan dərmak. ²¹ Maa zlaw məməte ka məndzibəra na, ndo nəte. Andza niye, maa həndəkətay tsəved a ndo hay mələtsew abəra ma mədahan na, ndo nəte dərmak. ²² Ndo hay tebiye ta mətiye hərwi nəteye gwala i Adam hay. Andza niye, ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, ta ta hutiye sifa. ²³ Ane tuk na, ma giye bo na, ka membre ka membre. Maa lah mələtsew kurre na, Yesu Kəriste. Pat nakə kə maw aye na, ndo ngay hay ta lətseweye abəra ma mədahan tuk. ²⁴ Ma dəba eye na, Yesu Kəriste ma bəbazliye tay ha gədan i məsəfəre neheye lele bay eye tebiye ada ta bəy tay hay tebiye ada ta gədan i bəy i dala hay tebiye. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye. Ma dəba eye ma vəlay ha bəy a həlay i Bəba Mbəlom.

²⁵ Andza məgwede na, Kəriste ma ləviye təmad hus a pat nakə Mbəlom ma piye tay ha ndo mənə dəre ngay a həlay ngay aye. ²⁶ Maduk i duk i ndo mənə dəre nakə Mbəlom ma dziye ha aye na, məməte. ²⁷ Ka sər kwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Mbəlom kə pa wu

hay tebiye a həlay i Wawa ŋgay.* » Mbəlom a tsik bazlam niye hay na, bo i Mbəlom eye neŋgeye ma ndziye mə həlay i Wawa ŋgay bay hərwi maa pa siye i wu hay a həlay i Wawa ŋgay na, bo ŋgay eye. ²⁸ Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i wawa ŋgay na, Wawa ma rəhay ha gər a Mbəlom nakə a pa wu hay a həlay ŋgay tebiye aye. Andza niye Bəba Mbəlom ma ləviye wu hay tebiye ada ndo zezeŋ tebiye.

²⁹ Dzalum ka ndo neheye faya ta dzəhuḡiye bo a yam hərwi ndo neheye ta mət tsiy aye. Maa gatay ŋgama mə dəma na, wuye mey? Tadə ta dedək ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, ndo niye hay ta dzəhuḡawa bo a yam a bəram tay na, hərwi mey? ³⁰ Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, nəmay nəmaa siye dəretsətseh pat pat na, hərwi mey? ³¹ Malamar ga hay, pat pat neŋ na, na mawa veket veket abəra ma məməte. Wu nakə faya na tsikakumeye dedək. Na tsikakum na, ta dedək, neŋ faya na ŋgwasiye hərwi kurom. Məŋgwese ga na, hərwi nəkurom ta nəmay tebiye, nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. ³² Ma gəma i Efez na, nəmaa ge magazləga ta ndo hay haladzay andza ta wu i pesl neheye sewed hay haladzay aye. Tadə na dzala ka wu i məndzibəra na, dəretsətseh nakay ma giye ŋgama daw? Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, na tsikiye andza ndo wuray a gwad: «Ndayakwa wu mənday haladzay ada sakwa wu məse haladzay hərwi mazlambar ka mətakweye.†»

---

* **15:27** Dəmes hay 110.1. † **15:32** Zəba ma Ezay 22.13.

³³ Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərüm ha, tadə faya ka həhalumeye ta ndo neheye faya ta giye mənese aye na, nəkurom dərmaḱ ka gumeye mənese. ³⁴ Kâ tərüm ndo i matərakahañ hay bay. Kâ gum mənese bay. Na zəba faya na, siye i ndo hay mə walañ kurom tə sər Mbəlom bay. Na tsik andza niye na, hərwi ada horoy mâ gakum.

Bo nakə ma lətseweye abəra ma mədahañ aye

³⁵ Agəla ndoweye ma tsətsahiye, ma gwadiye: «Ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahañ na, ma kəkay? Ndowneye kə lətsew na, bo ŋgay ma təriye na, kəkay?» ³⁶ Ndowneye ka tsətsah andza niye na, neñgeye matərakahañ eye. Dzala təday! Ka sləga hulfe a guvah ma mətiye ada ma ndzohwiye. ³⁷ Ada ka sləga na, wuye mey? Ka pa a bəd na, wu mandzohwa eye tsiy ta slambah eye bay. Ka sləga na, wur eye, agəna daw, agəna hulfe i wu mekelenj. ³⁸ Dərizl i gərdaf ma ndzohwiye andza nakə a say a Mbəlom aye. Dərizl i gərdaf i hulfe kwa waray waray na, wal wal.

³⁹ I wu neheye tə səfəra eye na, andza niye dərmaḱ. Mbəlom a ge bo tay na, wal wal. Bo i ndo zezeñ na, wal, bo i wu i pesl hay wal, bo i diyeñ hay wal, ada bo i kələf hay wal dərmaḱ.

⁴⁰ Wu neheye ka magərmbəlom aye ta wu neheye ka mändzibəra aye, nəteye na, wal wal dərmaḱ. Məle tay nakə tə le aye na, wal wal, nəte bay. ⁴¹ Madəve i pat na, wal abəra ka madəve i kiye dərmaḱ. Ada madəve i kiye wal abəra ka madəve i wurzla. Kwa mə walañ i wurzla hay bəbay na, madəve tay na, wal wal.

⁴² Ahəl nakə Mbəlom mata lətse ahaya ndo abəra ma mədahaŋ aye na, ma giye na, andza niye dərma. Bo i ndo na, andza hulfe dərma. Ta pa mədahaŋ a tsəvay na, ma ziye. Mbəlom kə lətse ahaya ndo niye abəra ma mədahaŋ na, bo ŋgay ma ndziye ka tor eye. ⁴³ Tə la na mədahaŋ a bəf na, gədaŋ mə dəma bay, a le bay. Ahəl nakə ma lətseweye na, ma təriye gədaŋ eye, ma liye haladzay. ⁴⁴ Bo nakə tə pa na a bəf andza hulfe aye na, wu i məndzibəra. Ane tuk na, ahəl nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ma hutiiye bo nakə Məsəfəre mavəla eye.

Bo i məndzibəra andaya na gwad ba! Sərum ha na, ka ta hutakweye bo nakə Məsəfəre ma vəliye dərma. ⁴⁵ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Adam na, ndo nakə kurre Mbəlom a vəlay məsəfəre aye.» Ndo nakə a yaw duk ma dəba aye na, Kəriste. Neŋgeye na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay tə həlay i Məsəfəre.† ⁴⁶ Wu nakə Məsəfəre a vəl aye na, makurre eye nakə ndo hay tə ŋgatay aye bay. Tə ŋgatay təday na, a bo i məndzibəra ada ma dəba eye ta ŋgateye a bəmalə nakə Məsəfəre a vəl aye. ⁴⁷ Makurre i ndo na, Adam, neŋgeye i məndzibəra. Mbəlom a ge neŋgeye na, ta bətekwew. Ndo neŋged na, Məsəfəre. A yaw abəra mə mbəlom. ⁴⁸ Ndo i məndzibəra hay bo tay na, andza i Adam nakə Mbəlom a ge na ta bətekwew aye. Andza niye dərma, ndo neheye ta ndziye mə mbəlom aye, ta təriye andza ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye. ⁴⁹ Anəke na, ka ndzəkita kwa bo ta ndo nakə

---

† 15:45 Madazlay i wu hay 2.7.

Mbəlom a ge ta bətekwey aye. Kame mba na, ka ndzəkita kweye bo ta ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye dərma k.

⁵⁰ Malamar ga hay, neñ faya na tsikakumeye, ndo zezeñ ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom tə slo i bo ñgay bay. Hərwi wu nakə ma ziye na, ma sliye faya məndze tə wu nakə ma ndziye ka tor eye bay.

⁵¹ Tsənum! Na tsikakumeye wu nakə mañgaha eye Mbəlom a deñ ha aye. Ka mətakweye tebiye kway eye bay. Ane tuk na, nəkway bo kway ma mbədiye. ⁵² Ka mandəve i məndzibəra na, ta fiye tolom. Ta fa na, kwayañña ka mətsike me niye na, bo kway ka mbada. Ta fa tolom na, ndo neheye ta mət tsiy aye ta lətseweye abəra ma mədahañ tə bo nakə ma ziye bay aye. Nəkway neheye tə dəre aye, Mbəlom ma vəkweye bo wedeye dərma k.

⁵³ Andza məgwede, bo kway nakə ma mətiye ada ma ziye na, kutoñ ma təriye bo nakə ma mətiye bay ada ma ziye bay aye. ⁵⁴ Ahəl nakə bo nakə ma mətiye ada ma ziye ka təra bo nakə ma mətiye sa bay ada ma ziye sa bay aye na, wu nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye ma bəziye tuk. Tə watsa na: «Məməte andaya sa bay. Mbəlom kə dze ha tebiye.»

⁵⁵ «Nəkar məməte, ehey! Gədañ yak eye məñgay tuk?

Səmbər yak eye nakə ka mbalawa tay ha ndo hay aye na, məñgay tuk?Š»

⁵⁶ Məməte na, a huta gədañ məgay wu nakə lele bay aye a ndo hay hərwi mezeleme. Mezeleme

a huta gədan na, hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye. ⁵⁷ Ane tuk na, gakway sisə a Mbəlom hərwi kə vəkaway gədan mənḡwese ka mezeleme kwa ka məməte ta gədan i Bəy Maduweḡ kway Yesu Kəriste.

⁵⁸ Malamar ga hay neheye na wuda kurom hal-adzay aye, hərwi niye ndzum bəḡbəḡ lele, kâ yum gər bay. Rəzlumay a gər a məsler i Bəy Maduweḡ Yesu pat pat tə dərev kurom peteh. Ka sərüm ha məsler nakə ka gumeye ta gədan ḡgay aye na, ma təriye kəriye bay.

16

Ta tsakal suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Anəke na, na tsikakumeye naha ka suloy nakə ka tsakalumeye hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye. Gum andza nakə na tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Galat aye. ² Pat i luma i sidzew hay na, kwa way way tsakalum dala andza nakə ka hutum, Mbəlom a vəkakum aye. Pum na hərwi ada pat nakə na ye naha aye na, ka tsakalumeye sa bay. ³ Na ye naha na, ka tsikumenḡeye ndo neheye ka palum tay ha hərwi ada t̄a ye ha suloy nakə ka tsakalum, ta diye ha a Zerozelem aye na, na watsateye dərəwel a həlay. ⁴ Tadə kə ge lele neḡ n̄a ye dərək na, nəmaa diye dziye.

Pol ma diye a Korinḡte

⁵ Na diye naha ka təv kurom na, na diye ta Masedowan. ⁶ Agəna na ye naha na, na ndziye

tsekweñ ka tæv kurom, agəna a həlay i mətasl na, na ndziye ka tæv kurom. Ma dəba eye na diye abəra ka tæv kurom, na diye kwa ka waray na, ka dzənumeye ga. ⁷ Na diye naha ka tæv kurom na ndziye tsekweñ tsa, na diye gwa na, a señ andza niye bay. Tadə kə yay a gər a Bəy Maduweñ na, a señ ka ndzakweye ka tæv manəte eye məndze haladzay. ⁸ Ane tuk na, na ndziye kənañ ma Efez təmadhus a magurlom i Peñtekot*, ⁹ hərwi Mbəlom ka həndekeñ na tsəvedlele ka məge məsler bagwar eye kənañ. Ada ndo mənə dəre ga hay andaya haladzay.

¹⁰ Timote ki ye naha ka tæv kurom na, təmum na tə həlay sulo sulo hərwi ada m̄a ndza ta mənəgwese eye lele mə walañ kurom. Hərwi neñgeye ndo məge məsler i Bəy Maduweñ andza neñ nakə faya na giye. ¹¹ Ndəray m̄a gay wuray bay. Dzənum na dūh hərwi ada m̄a gər kurom ha tə zay ada m̄a maw ka tæv ga. Neñ ta ndo siye hay faya nəmaa həbiye na kənañ.

¹² Malamar kway Apolos na, na tsikay madzəga haladzay, na gwadəy na, neñgeye tə siye i malamar hay tā ye naha ka tæv kurom tey. Ane tuk na, a say mede naha anəke zuk bay. Aza kə huta həlay eye kame mba na, ma diye naha.

Mandəve i bazlam

¹³ Ndzum tsezlezleñe tə metsehe lele. Tərum ndo gədañ eye ka tsəved i Mbəlom bəñbəñ lele. K̄a dzədzarum bay. Dərev kurom m̄a ndza ta gədañ

---

* **16:8** Peñtekot na, tə bazlam i Gərek. Magurlom i gərndzahosl. Tə gawa magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, magurlom i məhute Məsəfəre Tsədañja eye.

eye. ¹⁴ Wu nakə ka gumeye tebiye aye na, gum tə mawuđe bo nakə ka wuđumeye ha ndo hay aye.

¹⁵ Malamar ga hay, ka sərüm Sitefanas ta ndo i gay ɲgay hay tebiye. Sərüm ha, maa lah məpe mədzał gər ka Yesu Kəriste ma gəma i Akay† na, nəteye. Ta vəl ha gər tay ka mäge məsler i Mbəlom hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu. Neɲ faya na gakumeye naha amboh, ¹⁶ slala i ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaɲ kurom aye na, rəhumatay ha gər. Rəhumatay ha gər a ndo neheye faya ta rəzleye a gər mäge məsler i Mbəlom dziye aye dərma.

¹⁷ Dərev ga kə ɲgwasa haladzay hərwi nakə Sitefanas ta Fortunatus ada ta Akayəkus ti yaw ka təv ga aye. Na ɲgatay na, andza na ɲgatakum a nəkurom tebiye. ¹⁸ Ta meɲ naha dərev andza tə makum naha dərev a nəkurom aye dərma. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, rəhawumatay ha gər.

¹⁹ Ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər ka təv ga kanaɲ ka dala i Azi‡ aye ta tsikakum naha me. Akelas ta Pərisil tə siye i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay tay aye, ta tsikakum naha me lele ta məzele i Yesu Kəriste. ²⁰ Siye i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye kanaɲ aye tebiye ta tsikakum naha me dərma.

Tsikum me a bo nəte nəte mə walaɲ kurom ta mägese bo kurop kurop lele.

---

† 16:15 Akay na, məzele guram i diye i Salawa i Gəres. ‡ 16:19 Dala i Azi anəke na, Turki.

²¹ Neñ Pol na tsikakum naha me dərmaḱ. Nakay na, neñ na watsakum naha tə həlay gay eye.

²² Ndo nakə a wuḁa Bəy Maduweñ kway Yesu bay aye na, Mbəlom mâ vəlay mezeleme. *Maranata*Š, andza məgwede Bəy Maduweñ may, dara!

²³ Bəy Maduweñ kway Yesu mâ pa fakuma ŋgama.

²⁴ Nəkurom tebiye na wuḁa kurom huya hərwi nakə nəkway tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

Š **16:22** Maranata: Məzele i wu tə bazlam i Gərek. Yesu ta ndo neheye tə pa mədzal gər kurre eye tə ndzawa ma gəma i Yahuda hay tə tsikawa bazlam eye nakay.

Dzam Wedeye New Testament in Merery

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merery

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merery

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec